

NÁRODNÍ INSTITUT PRO DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ
krajské pracoviště Karlovy Vary

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Hodnotící metody při práci s dětmi

STUDIUM KOORDINÁTOR ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Realizováno v období 11. 1. 2007 až 11. 4. 2008

Zpracovala:

Mgr. Elena Hájková, učitelka 2. Základní školy Cheb

Karlovy Vary duben 2008

Anotace

Hodnotící metody při práci s dětmi jsou závěrečnou prací v rámci absolvování studia k výkonu specializovaných činností Koordinátor školního vzdělávacího programu realizovaném v Národním institutu pro další vzdělávání, krajském pracovišti Karlovy Vary v období od 11. 1. 2007 do 11. 4. 2008.

Dlouho jsem nevěděla, jak pojmu téma své práce Hodnotící metody při práci s dětmi. Nakonec jsem se rozhodla, že se pokusím o srovnání školy ve Finsku, o které se mluví v souvislosti s předními příčkami školní úspěšnosti, a školy v České republice, konkrétně 2. ZŠ Cheb, jejíž snahou je přiblížit se finskému systému vzdělávání. Finové přidali nový rozměr našemu hodnocení, ale rozhodnutí ke změně muselo vyjít z nás samotných. Závěrečná práce je doplněna formami hodnocení, novými hodnotícími metodami a prostředky, které na škole praktikujeme.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, s využitím poznatků získaných návštěvou uvedeného studia, účastí ve stážích a studiem citované literatury.

Souhlasím s tím, aby moje práce Hodnotící metody při práci s dětmi byla v Národním institutu pro další vzdělávání používána jako studijní materiál pro další zájemce.

V Chebu dne 25. března 2008

Mgr. Elena Hájková, učitelka 2. Základní školy Cheb

Obsah:

1	O hodnocení žáků ve Finsku	4
1.1	Principy finského školství	4
1.2	Hodnocení ve finské škole	5
1.3	Opakování ročníku ve finské škole	6

1.4	Individuální přístup při hodnocení	7
1.5	Závěrečné hodnocení žáka ve finské škole	8
2	O hodnocení žáků v České republice	9
2.1	Školská reforma	9
2.2	Hodnocení v české škole	10
2.3	Nový pohled na hodnocení v české škole	12
3	Kritéria a pravidla pro hodnocení žáků	14
3.1	Charakteristika hodnocení	15
4	Hodnocení ve 2. Základní škole Cheb	17
4.1	Základní východiska pro hodnocení a klasifikaci	18
4.1.1	Důležitost zpětné vazby	19
4. 2.	Formy hodnocení ve 2. Základní škole Cheb	21
4.2.1	Kvalitativní hodnocení, slovní hodnocení	21
4.2.2	Kvantitativní hodnocení	22
4.2.3	Hodnocení zobrazováním	23
4.2.4	Hodnocení prostřednictvím předmětů a her	24
4.2.5	Nonverbální hodnocení	24
4.2.6	Kriteriální hodnocení	24
4.2.7	Autonomní hodnocení, sebehodnocení	25
4.2.7.1	Pravidla pro sebehodnocení žáků	25
4.2.7.2	Sebehodnocení žáků na 2. Základní škole Cheb	25
4.2.7.3	Závěr	32
4.2.8	Autentické hodnocení	32
4.2.9	Hodnocení portfolia	32
4.2.9.1	Portfolio na 2. Základní škole Cheb	33
4.2.9.1.1	Materiální zabezpečení	33
4.2.9.1.2	Shromažďování materiálů	34
4.2.9.1.3	Sebehodnocení a hodnocení	35
4.2.9.1.4	Úkoly v příštím období	37
4.2.9.1.5	Postoj žáků	37
4.2.9.1.6	Závěrem	38
4. 2. 10	Individualizované hodnocení	39
4. 2. 11	Objektivizované hodnocení	40
4. 2. 12	Hodnocení exaktních oblastí vzdělávání	40
4. 2. 13	Hodnocení expresivních oblastí vzdělávání	41
4. 2. 14	Hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	42
4.3	Shromažďování podkladů pro hodnocení	42
4.4	Hodnocení na vysvědčení	45
4.5	Celkové hodnocení	46
4.5.1	Výstupní hodnocení	47

4.6	Srovnávací testy	48
4.7	Hodnocení v zájmových útvarech	49
4.8	Hodnocení žáků, kteří nejsou státními občany České republiky	49
4.9	Hodnocení chování	49
4.9.1	Výchovná opatření	49
4.9.2	Klasifikace chování	50
4.10	Komisionální přezkoušení	52
4.11	Opravná zkouška	53
4.12	Dodatečná zkouška	54
4.13	Postup do dalšího ročníku	54
5	Hodnotící metody a prostředky využívané na 2. Základní škole Cheb	55
5.1	Soustavné diagnostické pozorování žáka s vedením záznamu o žáku	55
5.2	Soustavné sledování výkonů žáka a jeho připravenosti na výuku	56
5.3	Různé druhy zkoušek	56
5.4	Pravidla prověřování vědomostí formou prověrek a zkoušení	57
5.5	Kontrolní písemné práce a praktické zkoušky	62
5.5.1	Samostatné práce	63
5.5.2	Absolventské práce v 9. ročníku	65
5.6	Analýza různých činností žáka	66
5.6.1	Slohová práce	66
5.6.2	Kratší samostatné práce	67
5.6.3	Čtenářské kompetence	67
5.6.4	Práce s dokumenty, přírodninami, fyzikálními tělesy	67
5.7	Hodnocení vycházející z pozorování	68
5.7.1	Projekty	68
5.7.2	Laboratorní práce	71
5.7.3	Skupinová práce	72
5.7.4	Referáty	75
5.7.5	Individuální nadstavbová činnost	75
5.7.6	Portfolio	75
5.7.7	Exkurze	76
5.7.8	Cvičení v přírodě	76
5.8	Průběžné školní hodnocení	76
6	Závěr práce	78
	Seznam tabulek	83
	Seznam použité literatury	84
	Seznam příloh (A)	86
	Protokoly o absolvování odborných stáží (B)	86

---

1 O hodnocení žáků ve Finsku

Finsko je země, o které se často hovoří v souvislosti s předními příčkami školní úspěšnosti. Finové mnoho investovali do školství a výzkumu, a tato investice jim přinesla přední místa mezi nejúspěšnějšími zeměmi světa. V testech PISA v roce 2003 ze 41 států a čtyř testovaných oblastí zaznamenali prvenství v čtenářské a přírodovědné gramotnosti, druhé místo v gramotnosti matematické a třetí v řešení problémových úloh. Není proto divu, že ve snaze najít klíč k jejich pozoruhodnému úspěchu se finskému systému vzdělávání věnuje více pozornosti. Vystává řada otázek: Proč jsou tak úspěšní? Co dělají jinak? Můžeme se jim vyrovnat?

1.1 Principy finského školství

Toto tajemství tkví v principech finského školství, které jsou podle finské Národní komise pro vzdělávání následující:

- mají rovné vzdělávací příležitosti
- mají regionální dostupnost vzdělávání
- mají bezplatné vzdělání
- vzdělávání je všeobecné a neselektivní
- mají podpůrnou a operativní správu
- disponují vysoce kvalifikovanými a samostatnými učiteli
- vyznávají interaktivní a kooperativní způsob práce na všech úrovních, ideu partnerství
- uplatňují individuální podporu učení a prospěchu žáků
- jejich hodnocení a oceňování žáků je orientované na rozvoj

Finskému vzdělávacímu systému nelze upřít kvalitní koncepci a výsledky, a ani podíl na všestranné prosperitě Finska.

Ukázalo se, že Finsku nebylo v žádném případě na škodu ani reformní zavedení jednotného školství, i když Finové měli před lety podobně diferencovaný přístup ke vzdělávání jako Česká republika. Zrušili také školní inspekci, ale možná právě proto vyžadují profesionalitu učitelů, kteří se spolupodílejí na školním programu vzdělávání.

Výsledky ukazují, že mezi školami nejsou velké rozdíly, jako je tomu u nás. Rodiče nemusí vybírat školu, která je lepší, nabízí v jejich očích lepší program, nebo která je elitní. Naopak, Finové udržují srovnatelnou úroveň na všech školách. Na nich dokonce poskytují všem dětem jídlo zdarma, a to bez ohledu na sociální zázemí nebo školní úspěšnost. Zároveň tak pozitivně ovlivňují zdravou výživu dětí, s níž již

---

začíná mít Česká republika problémy. Děti ve Finsku nejsou odkázané na rychlé občerstvení a nekupují místo jídla sladkosti nebo smažené brambůrky, párky v rohlíku a hamburgery s majonézou, jak nabízejí bufety v našich školách již ráno při vstupu do budovy školy.

Téma mé práce jsou hodnotící metody při práci s dětmi. Podívejme se tedy, jaké metody využívají ve Finsku. Jedním z principů finského vzdělávání je i hodnocení a oceňování zaměřené na rozvoj žáka.

Účelem tohoto hodnocení je pomoci žákovi formovat realistickou představu o jeho studiu a vývoji, a takto podpořit jeho osobnostní růst. Učitel vede žáky k tomu, aby si byli vědomi svého myšlení a jednání, a pomáhá jim pochopit to, co se učí.

1.2 Hodnocení ve finské škole

Ve Finsku se předměty, skupiny předmětů a chování hodnotí známkou, slovně nebo kombinací obou hodnocení stejně jako na některých školách u nás. Troufám si říci, že na 1. stupni základních škol se hodnotí žáci právě tak.

Finská klasifikační stupnice však obsahuje stupně 4 až 10. Znamka 4 značí nedostatečný, 5 dostatečný, 6 uspokojivý (přiměřený), 7 průměrný, 8 dobrý, 9 chvalitebný, 10 výborný. Slovní hodnocení napomáhá učiteli vyjádřit žákův vývoj a proces učení. Známkou jsou žáci obvykle hodnoceni až od konce šesté třídy.

Při hodnocení, ať již známkou nebo slovně, se finský učitel řídí popisem dobrých výkonů. Ty jsou stanoveny pro jednotlivé předměty v rámcovém kurikulu a opisují úroveň vědomostí a zručností, která je charakteristická pro známku 8 (dobrý). Když je žákův výkon lepší než určený popis, dostává lepší známku (9, 10) a naopak, když je horší, obdrží známku horší (4 – 7). Samozřejmě, že učitel předem obeznámí rodiče s podmínkami hodnocení a je-li požádán, je povinen demonstrovat, podle čeho žáka hodnotil.

Důraz je také kladen na průběžné hodnocení, které může mít mnoho podob. Žák tak dostává zpětnou vazbu o svém vývoji, silných stránkách a oblastech, ve kterých se potřebuje zlepšit.

Až na environmentální a přírodovědné skupiny předmětů jsou všechny předměty hodnoceny zvlášť. V prvních čtyřech ročnících je environmentální a přírodovědné vzdělávání hodnoceno jako jeden celek. V šestém a sedmém ročníku jsou biologie a zeměpis hodnoceny jako celek, stejně jako fyzika a chemie. Od sedmého do devátého ročníku jsou již biologie, zeměpis, fyzika, chemie a výchova ke zdraví hodnoceny odděleně. Chování žáka hodnotí všichni učitelé, kteří žáka učili.

Při hodnocení testů používají učitelé kromě procentuálního vyjádření i znaménka + a-, která odpovídají hodnotě 0,25. Takže žák může obdržet známku 4+, která odpovídá hodnotě 4,25 nebo 5-, což je v propočtu 4,75. Další možnost je i známka 4,5 a výjimečně nadaný žák může obdržet i 10,5, což je ekvivalentem naší jedničky s hvězdičkou. Tato široká škála (4; 4,25; 4,5; 4,75; 5 ... 10,5) napomáhá sledovat i dílčí pokroky v učení. Na vysvědčení jsou však stejně jako u nás uváděny jenom celé známky.

Finové neznají žákovské knížky, a proto je pro rodiče komunikace s učiteli obzvlášť potřebná. Rodiče žáka ve Finsku musí každý ohodnocený test svému dítěti podepsat.

1.3 Opakování ročníku ve finské škole

Rozdíl je patrný v přístupu k žákům, kteří mají ve škole potíže. Maximální úsilí se věnuje tomu, aby dítě nemuselo zbytečně opakovat ročník. Finové nevidí smysl v tom, že použijí stejné prostředky a získají jiné výsledky. To považují za nesmyslné.

Finský systém školství umožňuje žákovi postoupit do dalšího ročníku i přesto, že má nedostatečné známky, jestliže je schopen uspokojivě zvládnout studium v dalším školním roce. Pokud měl nedostatečný prospěch v jednom nebo několika předmětech, může ročník opakovat. Je mu však ponechána jedna nebo i více příležitostí prokázat, čeho dosáhl, a to v průběhu školního roku nebo v jeho závěru.

V případě nepřesvědčivých výkonů může žák podstoupit rozdílovou zkoušku, která má různé formy. Na druhé straně, jsou-li celkové výkony žáka ve škole slabé, i když ne zcela nedostatečné, je mu ponechána možnost opakovat ročník. K tomu je ovšem třeba souhlasu rodičů. Výkony žáka opakujícího ročník se pak anulují.

1.4 Individuální přístup při hodnocení

Zajímavý je také individuální přístup k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, které se identifikují už během předškolní přípravy v šesti letech. Patří sem i žáci s jakýmkoli problémem v učení, a proto je těchto žáků podstatně více než v České republice. Finové dávno pochopili, že škola má poskytnout co nejkvalitnější prostor pro růst žáků.

Proto jsou při hodnocení brány v potaz vzdělávací obtíže těchto žáků a při vytváření jejich hodnocení finští učitelé používají takové metody, aby jim umožnili podat co nejlepší výkon, přičemž žákům poskytují i doučování. Nehodnotí je ve vztahu k popisu dobrých výkonů v rámcovém kurikulu, ale podle konkrétních cílů daných v individuálním plánu. Výhoda je, že ve všech ročnících mohou být žáci hodnoceni

---

slovně. Do dalšího ročníku postupují tehdy, když je jejich práce ukončena v rámci školního roku. Opakovat ročník mohou jenom na základě celkově špatných výkonů.

Školní lavice navštěvují i děti, jejichž výuka je organizována způsobem jednotlivých činností. Učitelé berou ohled na vzdělávací překážky tvořené žákovými nedostatky nebo poruchami. Ve značné míře využívají služeb asistentů a speciálních pedagogů. Ve Finsku nejsou speciální Základní školy pro děti nadané. To svědčí o tom, že finští učitelé dokáží ke všem přistupovat individuálně a umějí se přizpůsobit jakémukoli odchýlení od průměru. Vyžaduje to flexibilní využívání různých vyučovacích metod, a právě proto kladou tak velký důraz na kvalitní vzdělání učitelů. Každý učitel musí být "profesionál na svém místě" a učitelství je tu mezi mladými lidmi velice populární.

Jelikož ve Finsku žije 6% švédská menšina, nedělá učitelům žádné potíže ani hodnocení přistěhovaných žáků, protože je přizpůsobené jejich nedostatkům ve finštině nebo švédštině. S výjimkou závěrečného hodnocení mají učitelé možnost hodnotit tyto žáky slovně.

1.5 Závěrečné hodnocení žáka ve finské škole

Učitelé žáky hodnotí na základě testů, esejů, prezentací, rozhovorů, pozorování, sebehodnocení žáka nebo portfolia apod. Žáci obdrží pololetní vysvědčení nebo vysvědčení na konci roku. V devátém ročníku získávají Finové závěrečné vysvědčení, když mají ve všech předmětech lepší známku než 5. Učitelé nehledají nesrovnalosti ve vědomostech žáka, ale právě naopak. Dávají žákům možnost ukázat ty znalosti, porozumění a dovednosti, které si mohou odnést do dalšího života.

2 O hodnocení žáků v České republice

Na českých školách se především vyžadovaly encyklopedické znalosti a nikoli schopnost samostatné analýzy. Snaha debatovat a analyzovat bez řádného znalostního zázemí vede k nezávazné konverzaci; naproti tomu pasivní biflování údajů učebnic nenaučí žáky orientovat se ve světě. Bylo nutno oba přístupy sloučit: naučit mladé lidi učit se a získané znalosti s používáním vlastního rozumu analyzovat.

2.1 Školská reforma

Od 3. září 2007 vstoupila do praxe dlouho připravovaná školská reforma. Všechny české Základní školy musely v tento den zahájit v 1. a 6. ročníku výuku podle nových školních vzdělávacích programů, které si samy připravily podle závazného

---

Rámcového programu. Před tak náročný úkol byli všichni učitelé České republiky postaveni vůbec poprvé. Jakými konkrétními cestami ho všichni splníme, záleží nyní už jenom na nás.

Nově vypracované školní vzdělávací programy s řadou dobře míněných lákadel pro získávání nových žáků, vymýšlení co nejlepšího vzdělávacího programu, aby přinesl uspokojení pro žáky, učitele i rodiče již nyní nesou s sebou mnoho problémů. Učitelé sbory na školách stárnou a je obtížné získávat kvalitní jedince pro učitelskou profesi – ať již mladé absolventy učitelských oborů, anebo odborníky z jiných oborů.

Kromě zkonstatovaných pedagogů, kterým přijde jakákoli změna v zažitém vyučování zbytečná, nové metody práce zdouhavé, nefunkční, hlučné, objevující se skepse k novému školnímu programu a negativní postoj k něčemu, co je přikázané, střídá na druhé straně, a to dodávám jedním dechem, že ve většině, nelehká práce nadšených pedagogů, kteří zkoušejí nové metody a formy práce, diskutují nad nimi, hledají přínos a odměnou jsou jim rozzářená očka dětí, jejich žáků, nefalšovaná radost a otevřenost v projevech dětí vůči učiteli samotnému, vnitřní uspokojení samotného učitele z dobře vykonané práce. Tito učitelé za vynaloženou práci nemají vždy adekvátní finanční ohodnocení, i když k jistému zvýšení platů učitelů již došlo. Mají pocit, že pracují ještě více než dřív na úkor vlastního volného času, na úkor svých rodin. Jsou unavení, vyčerpaní a ztrácí pomalu ale jistě dřívější nadšení ze své práce. Drží je vlastní odpovědnost a disciplína.

Otázkou zůstává, zda je současné zvyšování platů dostatečné, aby to skutečně atraktivně učitelkou profesí a přilákalo do školství větší počty schopných, aktivních a tvůrčím způsobem pracujících učitelů. Dílčí informace, které se k nám dostávají, svědčí spíše o tom, že se české školství dosud nestalo onou Komenským požadovanou „dílou lidskosti“. Přitom je to sféra nesmírně důležitá: to, jaké bude mít Česká republika školy, přímo ovlivňuje, jaká bude v integrujícím se světě mladá česká generace: zda bude opravdu schopná zaujmout ve světě vůdčí a svobodné postavení, zda se v mezinárodní konkurenci umístí mezi ty nejlepší. Především na stavu školství záleží, zda budou mladí lidé otevření, zda budou schopni samostatně produkovat nezávislé myšlenky a zda budou sami určovat svůj osud, anebo jen plnit příkazy jiných lidí, často z jiných zemí a kultur.

V českých médiích je ale snaha aktivních pedagogů již oceňována a už v posledních letech se setkáváme s chválou nových trendů ve školství. Nový styl výuky si pochvalují nejen nadšení učitelé, ale i rodiče. Odpadá složitá domácí příprava. Všemmu podstatnému se naučí žáci ve škole, potřebné informace si sami vyhledají,

---

diskutují, spolupracují. Doma pouze procvičují to, co již umí. Na první pohled se to možná nezdá, ale je to obrovský krok kupředu a veřejnost si to začíná uvědomovat.

2.2 Hodnocení v české škole

Školní hodnocení je významnou součástí vyučovacího procesu. Aby bylo efektivní, mělo by plnit určité funkce. Největší důraz je kladen na funkci **informační, motivační a diagnostickou**. Odborná literatura poukazuje na to, že tradiční forma hodnocení, známka, své funkce příliš dobře plnit nemůže. I názory učitelů na problematiku školního hodnocení jsou nejednotné. Známkující pedagogové se shodují, že známka postihuje vědomosti a téměř třetina z nich zastává dle výzkumu Zuzany Jarošové na toto téma názor, že slovní hodnocení je pro děti a rodiče nesrozumitelné, kdežto známku pochopí. Tento argument, že rodiče slovnímu hodnocení nerozumí, však nemůže obstát, protože pokud mají rodiče skutečný zájem dozvědět se školní výsledky svého dítěte, známky v žákovské knížce jim k tomu stačit rozhodně nemohou.

Pětina známkujících učitelů odmítá slovní hodnocení z důvodů velké časové náročnosti, třetina zastává názor, že slovní hodnocení děti motivuje, nestresuje. Na www.lidovky.cz se objevila anketa o slovním hodnocení. Vyplynulo z ní, že zhruba tři čtvrtiny čtenářů o slovní hodnocení nestojí, preferují pětistupňovou klasifikaci, protože ji považují za přesnější.

Rodiče známkovaných dětí jsou o problematice slovního hodnocení dostatečně informováni. Nadpoloviční většina se s tímto hodnocením nikdy nesetkala a zároveň stejná část si nepřeje, aby byly děti takto hodnoceny. Jen 13 procent dotazovaných rodičů oceňuje přednosti slovního hodnocení a neodmítají tuto formu školního hodnocení.

Významnou úlohu pro zvolenou formu hodnocení hraje bezesporu počet žáků ve třídě a schopnost učitele diagnostikovat žáky a individuálně a citlivě k nim přistupovat. Pokud zůstane v našich školách 30 a více dětí ve třídě, bude však pro učitele stále těžší využívání všech hodnotících metod i při flexibilním využívání vyučovacích metod.

Školní známka zůstává nejčastější formou hodnocení na našich školách. V poslední době je zatracována, ale i chválena. Ukazuje se, že důsledky hodnocení nejsou tak jednoduché, aby je vyřešilo škrtnutí známek z práce učitelů. Tento zásah musí být mnohem hlubší a zásadnější, a to do celého pojetí vzdělávání, v němž se určitá

---

forma hodnocení uplatňuje. Netýká se změny jedné hodnotící formy, ale podstatné proměny způsobu pedagogické práce a její metodické kvality.

Zhodnoťme naše pocity, jsme-li vystaveni situaci hodnocení?

- Dostáváme se do takové situace rádi?
- Těšíme se?
- Jsme motivováni k vysokému výkonu?
- Za jakých podmínek v nás vyvolává situace hodnocení aktivitu a za jakých podmínek nás blokuje?
- Kdy v nás vyvolává hodnocení strach, děs a stres?

Pokud hodnocení vyvolává stres, je prováděno špatně. Ve vyučovacím procesu přítomnost stresu blokuje proces učení, což je ve škole hlavní smysl činnosti. Stres je velmi účinný nástroj v boji o přežití a spouští obranné automatické reakce. Pokud se naši žáci mají učit novým věcem, není nám příliš k užitku, že je odstartována stereotypní obranná reakce, která zablokuje mozkovou kůru, aby náhodou nezdržovala nápady ve chvílích, kdy je zřejmé, že bude nutno bojovat, chránit se nebo prchnout. Pro nás jako učitele ovšem třída s takovými žáky není dobrým prostředím pro úspěšnou výuku. Něco je špatně. A dosti často je to právě hodnocení.

Jaké by tedy mělo být hodnocení, které nebude vyvolávat stres?

Těch atributů bude mnoho. Především nestrannost, objektivita a spravedlnost však stojí za to. Jejich kombinace může vytvořit pocit bezpečí. A ten je tím, co je základní podmínkou pro efektivní učení.

2.3 Nový pohled na hodnocení v české škole

Poměrně častou reakcí na opakované situace, kdy je žák negativně hodnocen, je ztráta motivace k učení. Žák přijme roli neúspěšného, neschopného, v horším případě i neschopného a méněcenného a podle toho si zařídí svůj život. Jsou to obrovské lidské ztráty. Hodnocení, o které bychom měli na našich školách usilovat, se nesmí stát prostředkem zařazování do škatulek.

Většina učitelů dobře vnímá rozdíl mezi hodnocením výkonu, či výsledku a hodnocením osoby. Na jedné straně chceme, aby děti braly naše výroky vážně. Budou-li však brát vážně naše hodnotící výroky vztahující se k jejich vlastní osobě, může se stát, že jejich sebepojetí bude negativně ovlivněno našimi hodnotícími

---

výroky. Kdo bude neustále slyšet, že je darebák, bude se tak i chovat. **Mnohem výhodnější je hodnotit výkon nebo výsledek** a jako součást hodnocení **vyslovovat i výroky**, které vyjadřují pedagogovu **důvěru** v další **zlepšování** v budoucnu.

Hodnocení probíhá v mnoha různých situacích a je tedy přirozené, že bychom měli podle těchto situací využívat všech forem hodnocení a jejich kombinací. Důležité ve výchově je zvolit adekvátní způsob hodnocení. Na to musí pedagog znát všechny výhody a nevýhody, silné a slabé stránky jednotlivých způsobů a metod. Jedním z postupů, které vedou k vývoji zdravé a odpovědné osobnosti, je dát možnost provést vlastní hodnocení. Vedeme žáky k **sebehodnocení** od nejmladšího věku. Dovednost sebehodnocení se vytváří dlouho a žákům je důležité poskytnout dostatek času a příležitostí, aby se této dovednosti naučili.

Hodnocení čehokoliv je na jednom z nejvyšších míst v taxonomii vzdělávacích cílů. Je to komplexní dovednost vyžadující zvládnutí cílů na nižších úrovních. S výcvikem je potřebné začít už od první třídy a tato dovednost se bude postupně rozvíjet po celou dobu povinné školní docházky. A ani na jejím konci nebude rozvinuta plně. Jedním z největších nešvarů mnohých učitelů je soustředění se na chybu., a to vede k pasivitě.

Hodnocení, pokud je prováděno dobře a profesionálně, může motivovat žáka k další práci a stává se jeho pracovním nástrojem. Dobře hodnotíme, když tak činíme s porozuměním, vstřícností, střízlivě, realisticky a především spravedlivě.

3 Kritéria a pravidla pro hodnocení žáků

V **pravidlech pro hodnocení** si každá škola musí stanovit, jaký způsob hodnocení žáků bude na jednotlivých stupních, v konkrétních ročnících nebo vyučovacích předmětech používat. Zda využijí klasifikace, slovní hodnocení či kombinace obou způsobů. Dále škola stanoví pravidla, která budou učitelé u jednotlivých způsobů hodnocení uplatňovat, v čem se bude hodnocení lišit vzhledem k věku žáků, případně vzhledem k jednotlivým předmětům, jak mohou hodnocení ovlivňovat například sami žáci.

Takto stanovená a schválená pravidla jsou pro školu závazná. Škola musí zajistit to, aby s nimi byli seznámeni všichni, jichž se týkají. Jak žáci, tak všichni učitelé a samozřejmě také rodiče. Mělo by se tak stát prokazatelně. Pravidla by měla být dostupná a práce s nimi by neměla skončit poučením na začátku školního roku.

Způsoby hodnocení žáků mají výrazný dopad na vnitřní atmosféru školy, na pocit bezpečí a vztahy ve škole. Proto se jejich popis často stává důležitou součástí společných výchovných a vzdělávacích strategií jak školy, tak jednotlivých vyučovacích předmětů.

Tvorba pravidel hodnocení žáků je jednou z významných profesionálních dovedností kvalifikovaných pedagogů. Pravidla, kritéria a nástroje hodnocení mají přímou souvislost s analýzou jednotlivých očekávaných výstupů vzdělávacích oborů RVP ZV, jejich distribucí do jednotlivých ročníků a předmětů.

Do tvorby pravidel hodnocení je vhodné zapojit samotné žáky a rodiče. Je to nejen rozumné, ale i taktické. Pokud stojíme o to, aby byla pravidla hodnocení žáky respektována, potom je jisté, že jejich účast na jejich vytváření a připomínkování jejich akceptaci posílí. Rodiče budou školní hodnocení jejich dětí méně napadat, pokud měli možnost se s ním seznámit a mít na jeho finální podobu vliv. Tento vliv vykonává především rada školy. Důležitým a silným argumentem v případném sporu je i to, že se jedná o uplatnění společně přijatých pravidel.

Škola získává možností vytvořit si vlastní pravidla hodnocení významnou pravomoc a zároveň musí přijmout i odpovědnost za jejich plnění.

Pravidla hodnocení žáků obsahují:

- Zásady hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání a chování ve škole a na akcích pořádaných školou.
- Zásady a pravidla pro sebehodnocení žáků.
- Stupně hodnocení prospěchu a chování v případě použití klasifikace a jejich charakteristiku, včetně předem stanovených kritérií.
- Zásady pro používání slovního hodnocení v souladu s § 15, odst. 2 vyhlášky č. 48, včetně předem stanovených kritérií.
- Zásady pro stanovení celkového hodnocení žáka na vysvědčení v případě použití slovního hodnocení, nebo kombinace slovního hodnocení a klasifikace.
- Způsob získávání podkladů pro hodnocení.
- Podrobnosti o komisionálních a opravných zkouškách.
- Způsob hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Způsob hodnocení by měl být podložen kritérii hodnocení, která by se měla odvíjet od klíčových kompetencí.

Mělo by platit, že:

- Žák ví, co se má naučit a proč.
- Žák ví, co bude dělat pro to, aby se něco naučil.
- Žák ví, jak bude prokazovat, že se něco naučil.
- Žák ví, podle kterých kritérií bude hodnocen.
- Žák může hodnotit vlastní pokrok.

3.1 Charakteristika hodnocení (§ 14, odst. 2)

Ustanovení vyhlášky o Základní škole stanovuje některé neopominutelné charakteristiky školního hodnocení. Je účelné poněkud rozvést a komentovat jednotlivá strohá hesla právního předpisu. Hodnocení je **jednoznačné**: Je pravdivé, nezkreslené, dá se dokázat, je spolehlivé, tj. stejné hodnocení několika posuzovatelů, je objektivní.

Hodnocení je **srozumitelné** – je informativní, obsažné, žák i rodič mu rozumí, ví, na základě čeho bylo vysloveno, co bylo jeho příčinou, k čemu má pomáhat, má predikační platnost.

Hodnocení je **srovnatelné** s předem stanovenými kritérii – směřuje k předem stanoveným a poznaným kritériím, je validní a cílené, hodnotí jen to, co bylo předem stanoveno, domluveno, směřuje k předem stanoveným cílům, k probrané a procvičené látce, k procvičeným činnostem a dovednostem.

Hodnocení je **věcné** – zabývá se hodnocením průběhu nebo výsledku žákovy činnosti, či činností, k tomu používá doložitelná a prokazatelná fakta, nezabývá se dojmy, předpoklady, pocity, dohady a odhady.

Hodnocení je **všestranné** – je variabilní, užívá všechny formy hodnocení a jejich vzájemné souvislosti, je zaměřeno na různé žákovy kompetence (ne pouze na faktografické znalosti), podporuje nápaditost, tvořivost, potlačuje stereotyp v hodnocení (pouze jedna forma – známkování).

Hodnocení je **pedagogicky zdůvodněné**, odborně správné a doložitelné. (§ 14, odst. 3).

Důležitou vlastností hodnocení je také jeho **efektivnost** – je účelné, je ho přiměřeně, nepřetěžuje a neobtěžuje ani žáky ani učitele. Je doloženo, že příliš mnoho hodnocení nevykazuje zlepšování výsledků vzdělávání.

4 Hodnocení ve 2. ZŠ Cheb

Ve 2. základní škole Cheb upřednostňujeme pozitivní hodnocení žáků, a to nejen při prověřování vědomostí a hodnocení dosažené úrovně klíčových kompetencí, ale v celém procesu učení. Pozitivní hodnocení nám při získávání důvěry žáků velmi pomáhá. Při výuce žáky průběžně chválíme a dbáme na pozitivní ladění průběžných hodnotících soudů. Volíme přitom konkrétní formulace a vyjadřujeme se popisnou formou, pokud možno bez subjektivních soudů.

S pomocí pozitivního hodnocení žáky motivujeme touhou uspět, a nikoli strachem z neúspěchu. Žákům dodáváme důvěru v jejich schopnosti a povzbuzujeme je. Jednáme s nimi tak, aby neměli obavy vyjádřit svůj názor. Pozitivně přijímáme i nesprávné závěry žáků a dáváme jim prostor pro otázky, trpělivě se snažíme žákům odpovídat a věnujeme jim individuální pozornost. Každé dítě musí mít prostor být aktivní a úspěšné. Nesmí se v něm vytvářet dojem, že si nemůže ve svých úsudcích věřit nebo že je horší než jeho spolužáci. Uvědomujeme si, že prožitý úspěch při výuce je silnou vnitřní motivací žáků k učení. Oceňujeme jejich snahu, pozornost, hodnotíme vyjadřování závěrů, zajímáme se o jejich nápady. Každé upozornění na klady určitých žáků pomáhá odstraňovat drobné nedostatky druhých žáků.

Případné nedostatky žáků zjišťujeme pomocí činnostní zpětné vazby hned v zárodku a průběžně je odstraňujeme. Na chyby upozorňujeme žáky včas, bezprostředně, vstřícně, přátelsky avšak důsledně. Vyhýbáme se zaujatosti, nahodilosti či opožděnému hodnocení. Žákům vysvětlujeme a zdůvodňujeme, kde se chyby dopustili. Umožňujeme jim poznání, že chyba se může vyskytovat v každé lidské činnosti, může mít však pro člověka různé následky podle své závažnosti. Žáky vedeme přes sebehodnocení a samokontrolu ke schopnosti provádět úkoly bez chyby v přiměřeném čase. S chybou pracujeme tak, aby vyzývala žáka k většímu soustředění na plnění úkolu, k důslednější kontrole práce i k sebepoznání jeho schopností.

Při činnostním učení hodnotíme žáky průběžně jak při činnostech, tak při vyvozování závěrů. K pozitivnímu hodnocení činností se poměrně snadno přidává i hodnocení paměťového učení a hodnocení dosažené úrovně klíčových kompetencí. Směřujeme k tomu, aby v době písemného nebo ústního zkoušení zvládalo co

---

nejvíce žáků učivo bezpečně. Úkolem malých prověrek není známka, ale zjištění, co ještě není dobře zvládnuto.

Ústní hodnocení, klasifikace i písemná hodnocení mají zvláště v 1. – 3. ročníku základního vzdělávání funkci především výchovnou a motivační. Žáky o způsobech a kritériích hodnocení informujeme. Uvědomují si tak, čemu se učí a proč. Ví, co se po nich požaduje, jaké činnosti zvládli, co už umí, z čeho mohou být zkoušeni. Velmi často proto také ústní nebo písemné zkoušení sami vyžadují. Prověřování vědomostí pro ně není stresovou situací, nebo dokonce trestem, ale možností ukázat, co se naučili, možností využít vlastních poznatků při řešení předložených úloh, otázek a úkolů, možností, jak získat dobré hodnocení, pěknou známku. Dobrý výsledek opět posiluje jejich sebevědomí a motivuje je pro další činnosti a poznávání.

Vzhledem k odlišným požadavkům různých učitelů vůči stejným žákům na druhém stupni doporučujeme, aby učitelé z druhého stupně vzájemně konzultovali hodnotící kritéria a pravidla spolupráce s žáky, které vyučují.

Každý žák je vybaven více či méně odlišnými individuálními předpoklady pro učení, jako jsou nadání, úsudek a píle. V 1. – 3. ročníku období vzdělávání se za pomoci činnostních přístupů včetně pozitivního hodnocení snažíme dosáhnout toho, aby všichni žáci dosahovali školním programem požadované úrovně výstupů a učivo vymezené v ŠVP zvládali dobře vzhledem ke svým individuálním předpokladům pro učení a bez stresu.

Někteří žáci při činnostech a samostatném plnění úkolů prokazují mnoho schopností od aplikace, objevování k analyzování, naopak některým trvá déle, než dojdou k zvládnutí učiva a nemají zatím možnost se příliš v dalších schopnostech projevit.

4.1 Základní východiska pro hodnocení a klasifikaci

Základem pro hodnocení a klasifikaci je „**zpětná vazba**“, která se dá charakterizovat jako informace o správnosti postupu, průběhu či výsledku, nikoliv však posuzování kvalit žáka.

Okamžitou zpětnou vazbu považujeme za jeden ze stěžejních faktorů efektivního učení, zatímco posuzování kvalit žáka je naopak rizikovým postupem, který může učení blokovat.

Při poskytování zpětné vazby, ať už popisem nebo konstatováním, je kladen důraz na vhodnou formulaci, kdy se dává přednost pozitivnímu vyjadřování.

Používané způsoby a metody posuzování výsledků práce žáků musí být v souladu se základní filozofií školního vzdělávacího programu, zejména s partnerským vztahem k dětem.

Každému hodnocení musí závazně předcházet jasné a srozumitelné seznámení žáka s cíli vzdělávání a k nim náležejícími kritérii hodnocení. Žák má právo vědět, v čem a proč bude vzděláván a kdy, jakým způsobem a podle jakých pravidel bude v určité fázi vzdělávacího procesu hodnocen.

4.1.1 Důležitost zpětné vazby

Je známo, že za vylepšování stojí jen věci, které mají smysl, a to je zpětná vazba. Ať děláme cokoli, dostávat zpětnou vazbu k průběhu nebo k výsledku této činnosti je podstatné a velmi důležité. Závisí od toho přímo úspěšnost této činnosti. Zpětná vazba je informace, která udává další směr nějaké činnosti nebo chování.

Zpětnou vazbu můžeme dostat od člověka, který o dané činnosti něco ví, můžeme si ji ale také odvodit my sami z průběhu či výsledku činnosti samotné. Pro zpětnou vazbu je podstatné, že se zaměřuje na činnost nebo chování, nehodnotí však osoby, jejich kvality či zápory, ale trvalé vlastnosti. Pokud je zpětná vazba poskytována druhou osobou, její charakteristikou je věčnost, v postatě se v rámci zpětné vazby nevyjadřují vztahy, které panují mezi osobami.

Pro kvalitní učení je zpětná vazba nepostradatelná. Ve škole by jí mělo být hojnost a měla by to být pokud možno okamžitá zpětná vazba. Pokud je to skutečně zpětná vazba, tedy týká se jen průběhu činnosti nebo výsledku a nikoliv vlastností a schopností osoby, nepřináší s sebou stresy.

Pro poskytnutí zpětné vazby používáme z efektivních komunikačních dovedností především popis, konstatování nebo informace. Zpětná vazba slouží tomu, kdo něco dělá, nějak jedná a něco se učí. Je to informace především pro něho, pro jeho další rozhodování. Hodnocení druhé osoby, která vyslovuje soudy o tom, kdo jaký je, naopak slouží tomu, kdo hodnotí, nejčastěji jako nástroj moci.

Bez zpětné vazby by nebylo učení. Při učení je nejdůležitější dostat informaci, pokud možná okamžitě, protože opožděná zpětná vazba může přijít, až když se v mozku vytvořil poměrně silný spoj. Zpětná vazba posiluje smysluplnost a udržuje zájem. Její nedostatek naopak může zájem utlumit. Zpětnou vazbu pro učení potřebujeme, hodnocení naší osoby nikoliv. Hodnocení našich schopností si

---

obstaráme sami, například že jsme přátelští, manuálně šikovní, slušní, ochotní, nesnášenliví, trochu sobci, občas líní, vznětliví nebo pomalí. K tomu všemu děti mohou dospět na podkladě četných zpětných vazeb, aniž by je někdo takto hodnotil a škatulkoval.

4.2 Formy hodnocení ve 2. Základní škole Cheb

4.2.1 Kvalitativní hodnocení, slovní hodnocení

Zpětná vazba by měla být podstatou i slovního hodnocení. Slovní hodnocení je umožněno novým školským zákonem a stojí za zdůraznění, že ze zákona se mu dostalo již rovnocenného postavení. Avšak převádění jednoho způsobu hodnocení na druhý při přestupu na jinou školu, který zákon ukládá, považujeme za naprosto zbytečné.

Sama nejsem příliš velkým příznivcem slovního hodnocení. Je samozřejmě velkým krokem kupředu ve srovnání se známkováním, ale je jednak pro učitele dost pracné a jednak má samozřejmě svá rizika, zejména, když se učitelé pouští do hodnocení osobnosti dítěte. Je tam obrovské riziko právě zmíněného zaškatulkování, a to i pozitivního. Již několikrát jsem se o něm zmínila. Nálepkování je skutečně velké riziko, kterému se příliš nevěnuje pozornost a které ale s hodnocením velmi souvisí.

Slovní hodnocení by tedy mělo být především zprávou, popisem cesty i výsledku učení, naznačení další práce, která může být samozřejmě jiná než u dalších spolužáků, protože toto dítě potřebuje dotáhnout nějakou dovednost, která by mu v dalším učení chyběla a třeba kvůli tomu vynechá určité znalosti, které tak podstatné nejsou. Slovní hodnocení by nemělo být převyprávěním známky. Neměla by se tam objevovat srovnání s ostatními dětmi.

Slovní hodnocení je vhodné využívat i k vyjadřování, zda a jakým způsobem žáci dosahují výstupů uvedených v ŠVP, ale i k vyjadřování výjimečných schopností žáků nebo naopak jejich zásadních nedostatků.

Učitelé 2. Základní školy Cheb přistoupili již před časem ke slovnímu hodnocení za měsíční píli a pokroky ve vzdělávání žáků do žakovských knížek. Slovní hodnocení je stručné a výstižné, pozitivně laděné. Na chyby upozorňujeme žáky včasně, bezprostředně, vstřícně, přátelsky avšak důsledně, jak jsme si vytyčili v pravidlech hodnocení. Slovní hodnocení doplňujeme krátkou, třeba i jednoslovně vyjádřenou pochvalou a symbolem, například tiskátkem nebo obrázkem.

Klasifikace kombinovaná se slovním hodnocením patří mezi inovační způsoby hodnocení žáků a v řadě škol, i ve 2. Základní škole Cheb, se prakticky osvědčila.

Hodnocení směřujeme vždy k cíli, kterého chceme vyučováním dosáhnout, tedy zapojení všech žáků do výuky, postupný rozvoj klíčových kompetencí a motivace žáků pro celoživotní učení. Úkolem učitele je udržet, popřípadě vzbudit zájem žáků o učení a umožnit všem žákům osvojit si učivo potřebné pro další vzdělávání a plynulé utváření klíčových kompetencí.

4.2.2 Kvantitativní hodnocení

Žák je pravidelně hodnocen během celého školního roku podle zásad stanovených **Klasifikačním řádem 2. Základní školy Cheb**. Vysvědčení (pololetní i závěrečné) je vyjádřením výsledků práce za uvedené pololetí. Hodnocení je vyjádřeno známkami 1 – 5 ve všech předmětech.

Rodiče i žáci 2. Základní školy se měli formou dotazníku vyjádřit k výběru hodnocení žáka známkou nebo slovním hodnocením. Převážná většina upřednostnila hodnocení známkou.

Známka je a zůstává přirozenou součástí školního prostředí a je zřejmé, že hodnocení v našich školách je a bude stále určováno známkami.

Známka je ve škole upřednostňována pro svou jednoduchost, přehlednost, rychlou orientaci a lehce dostupnou informační hodnotu pro žáky i rodiče. Informuje i osoby, které stojí vně vztahů ve škole, plní tedy funkci dokladu výkonu a výsledků zkoušek a současně se stává prostředkem ke sdělování a předávání těchto výsledků dále.

Ale klasifikace jen sama o sobě žákům nestačí, neumožňuje jejich sebehodnocení a někdy negativně formuje sebevědomí. To je zřejmé z mnoha reakcí žáků každého věku. Pokud špatných známek přibývá, žáci se konfrontují čím dál více s vlastním negativním hodnocením, které ale ve formě známky nevyovídá, kromě neúspěchu, vlastně o ničem. Klasifikace postupně pro žáka ztrácí svůj smysl. Stává se nedostatečnou odpovědí na žákovu práci. Žáci neznají vlastní hodnotu, smysl učení a vzdělání. Jejich snaha nepramení z vnitřního popudu něco dosáhnout, protože jsou od začátku směřováni k vnější odměně a nebo se potýkají s tlakem ze strany učitelů a rodičů.

Aby známka nepřinášela strach, stísněnost nebo apatii, letargii i depresi, úspěch nebo úlevu, protože tyto pocity velmi úzce souvisejí především s reakcí rodičů a

učitelů, jelikož žák jiné hodnotící výroky o sobě jinde prakticky nedostává, a tím se hodnocení ve škole stává ještě důležitější, než se může jevit na první pohled, jsou využívány i různé formy hodnocení žáka.

4.2.3 Hodnocení zobrazováním

Učitelé 2. Základní školy Cheb se ujednotili v tom, že ke známce budou přiřazovat symbol, na kterém se třídní kolektiv společně s třídním učitelem nebo vyučujícím daného předmětu domluví na jedné z třídnických hodin. Žáci na 1. stupni preferovali za výbornou a bezchybnou práci **hvězdičku**, za aktivitu a práci nad rámec vyučování, práci navíc, **známku podtrženou**. Znamka podtržená s hvězdičkou se pro ně stala symbolem veleúspěšnosti. Ke známce je přiřazováno také **tiskátko** za úpravu ve všech školních sešitech nebo zlepšení čtenářského výkonu. Výjimečná práce, zlepšení práce ve třídě, pomoc slabším spolužákům v práci ve skupinách, pomoc třídnímu učiteli při akcích pořádaných školou je ohodnocena **obrázkem, lepíkem**. Motiv tiskátka ani obrázku není podstatný, ale učitel sám při volbě dbá na individuální přístup k žákovi a vybere takový motiv, který obdarovaného potěší a motivuje ho k další práci. Až neuvěřitelně se zvýšila aktivita dětí ve vyučovacích hodinách, sbírání a vyhledávání materiálů na všechny projekty, do vyučovacích hodin prvouky, vlastivědy a přírodovědy, ale i aktivita v mimoškolních činnostech v Klubech tvořivých Americká (viz přílohy). Většina žáků se dle svých možností zapojuje do mimoškolních aktivit. Hvězdička, podtržená známka, tiskátko nebo obrázek-lepík je žákovi poskytnut bezprostředně po splnění zadaného úkolu nebo jeho vyvinuté vlastní aktivity.

Pro výkon žáka, který se nachází mezi stanovenými stupni klasifikace, ponechali žáci sami osvědčené **mínus**. Žáci 2. stupně si žádný symbol nevybrali.

Tabulka 1

Hodnocení zobrazováním	
Popis symbolu	význam symbolu
hvězdička	výborná a bezchybná práce
podtržená známka	aktivita, práce nad rámec vyučování, práce navíc
tiskátko	pěkná úprava v sešitech, zlepšení ve výuce, čtenářských dovedností
obrázek, lepík	výjimečná práce
mínus	výkon žáka, který se nachází mezi stanovenými stupni klasifikace

---

Protože si děti z 1. stupně vybraly symboly samy, byla kritéria získání symbolu pouze přiřazena k **Třídnímu teploměru** (viz Individualizované hodnocení).

4.2.4 Hodnocení prostřednictvím předmětů a her

Hodnocení prostřednictvím předmětů a her je v naší škole spíše okrajovou záležitostí. S nárůstem využívání různých projektových a herních didaktických nástrojů tyto formy hodnocení využíváme stále častěji. Musíme však mít na mysli, aby úspěšná hra nebyla hodnocena sladkostmi, aby nebyla zaměněna za jakýsi úplatek za práci v hodině. Děti musí mít radost ze hry, musí jim přinést pocit uspokojení, musí je bavit a nesmí hru chápat jen jako součást výuky. Když žák hru hraje o přestávkách nebo volných chvílích po vyučování, dosáhli jsme daného cíle.

4.2.5 Nonverbální hodnocení

Není samostatnou formou hodnocení. Učitelův hlas, jeho mimika, používaná gesta a kontakt jsou stejně jednoznačné formy hodnocení jako slovo nebo písmo. Žáci si na učitelovy projevy rychle zvyknou a dovedou na ně reagovat. Mnohdy mají větší váhu než dlouhé upozorňování na klady nebo na nedostatky v žákových projevech. Pokud je gesto vhodně spojeno se slovem a mimikou, je úspěch učitele jistě zaručen. Musíme dbát na to, abychom neprojevovali příliš velkou důvěrnost, která by mohla být následovně mylně označena za obtěžování. Při tělesné výchově, výtvarné a pracovní činnosti tvoří nonverbální hodnocení podstatnou část interakce mezi hodnoceným a hodnotícím.

4.2.6 Kriteriaální hodnocení

Ve 2. Základní škole Cheb hodnotíme stupeň splnění zadaných úkolů nebo prací, zda je žák splnil, do jaké míry splnil nebo nesplnil. Žák, jehož výkon nebo výsledek je předmětem hodnocení, není srovnáván s ostatními, jejich úkoly a pracemi. Takové hodnocení by na školách mělo převažovat.

4.2.7 Autonomní hodnocení, sebehodnocení

Tomuto hodnocení jsem se velice věnovala, protože to je nový prvek v českém školství.

4.2.7.1 Pravidla pro sebehodnocení žáků

V jednotlivých vyučovacích předmětech předem stanovíme a žákům sdělíme základní učební požadavky. Jasně formulujeme, jaké dovednosti si žáci mají osvojit, čemu se mají naučit. Žáky upozorňujeme, jaké činnosti nebo pokusy budou

---

provádět, o čem budeme hovořit. Žákům předkládáme reálné a dosažitelné cíle a tím je vedeme k bezchybnosti a poctivosti.

Žákům důvěřujeme a sebehodnocení nepovažujeme za příležitost k podvádění. Díky zpětné vazbě mají učitelé i žáci přehled o tom, co a jak již žáci zvládli. Takto vedení žáci nemají potřebu podvádět. Podvádění pro ně ztrácí smysl, jelikož nevede ani k prožití pocitu úspěchu ani k cíli, kterým je dosahování co nejlepších výsledků.

Žáky vedeme k tomu, aby si do svých učebních materiálů zaznamenávali to, co už dobře ovládají. Žáci musí přesně pochopit, že se při sebehodnocení musí kriticky a objektivně zahledět na sebe, což bývá nejtěžší, ohodnotit sebe sama a najít své skryté rezervy. Je to dlouhý proces. Dlouhý proces nejen pro žáky samotné. Žáci se musí nejdříve naučit, jakým způsobem budou postupovat při sebehodnocení a k tomu je učitel musí dovést.

4.2.7.2 Sebehodnocení žáků ve 2. Základní škole Cheb

Žák se prostřednictvím učitelova hodnocení postupně učí, jaké jsou meze a perspektivy jeho výkonu, sféry jeho úspěchů a úspěšného uplatnění. Vyučující vytváří vhodné prostředí a příležitosti, aby žák mohl poučeně a objektivně hodnotit sebe a svoji práci. Žák je veden k tomu, aby dokázal objektivně popsat, co se mu daří, co mu ještě nejde a jak bude pokračovat dál. Oba názory jsou průběžně konfrontovány, žáci si zkusí některé práce i sami opravovat.

Učitel a žák na konci klasifikačního období společně hodnotí průběh výkonů žáka tak, aby se shodli na výsledné známce. Autonomní hodnocení se nesmí stát prostředkem nátlaku na učitele. Cílem je ideální shoda obou hodnocení tak, aby byla pro žáka motivační do dalšího období. 2. základní školou Cheb bylo jako příloha k žakovské knížce vydáno Sebehodnocení žáka (viz Přílohy).

Pro žáky naší školy jsme začali nejdříve vypracovávat pracovní listy do vyučovacích hodin českého jazyka, matematiky, cizích jazyků, prvouky, vlastivědy a přírodovědy na 1. stupni. Jejich součástí byla již jednoduchá tabulka pro sebehodnocení žakovy práce, výkonu žáka, jeho pocitů z vyplňování pracovního listu a pocitu úspěšnosti či menší úspěšnosti ve znalostech v daném předmětu. S pomocí pozitivního hodnocení jsme žáky motivovali touhou uspět, a nikoli strachem z neúspěchu. Žákům se snažíme dodávat důvěru v jejich schopnosti a povzbuzujeme je. Jednáme s nimi tak, aby neměli obavy vyjádřit svůj názor. Každé dítě musí mít prostor být aktivní a úspěšné. V duchu těchto zásad byly v sebehodnotící tabulce použity pouze čtyři kolonky pro sebehodnocení, nikoli pět jako má naše klasifikační stupnice.

Sebehodnocení žáka 1

Symbol, barva	Popis obsahu symbolu
	Dokážu používat znalosti bezchybně
	Dokážu používat znalosti s občasnými chybami
	Dovedu používat znalosti náhodně, neuvědomuji si chybu
	Znalosti zatím ještě nedokážu používat

Pro nižší ročníky naší Základní školy jsme jako symbol úspěšnosti zvolili barvu. Po diskusích vedených v jednotlivých třídách byla žáky zvolena škála barev a vyvolen zástupce třídy. Děti zvolení zástupci jednotlivých tříd vybrali čtyři barvy a přidělili je k popisům obsahu symbolu. Byla tak vytvořena barevná stupnice míry úspěšnosti. Pro bezchybné používání znalostí volili žáci žlutou barvu, pro používání znalostí s občasnými chybami barvu zelenou, pro náhodné používání znalostí s uvědoměním chyby volili barvu modrou a pro znalosti, které zatím neumějí používat, zvolili barvu červenou. Děti 4. a 5. tříd použili navíc barevný symbol pro míru úspěšnosti. Pro bezchybné používání znalostí volili žáci žluté sluníčko, pro používání znalostí s občasnými chybami zelený lísteček, pro náhodné používání znalostí s uvědoměním chyby volili modrý obláček a pro znalosti, které zatím neumějí používat, zvolili červený kroužek.

Pro barvy i symboly se stala vzorem příroda. Děti vysvětlily, že mají nejraději žluté a teplé slunce, které hřeje, a děti si mohou venku hrát. Dále se jim líbí probouzející se příroda, líbí se jim zelená barva trávy, listů stromů a keřů. Když je jasno, je modrá obloha, ale ta se může rychle změnit, začnou se kupit mraky, může nastat i bouře. Červená barva znamená pro děti chyby a varování, ale kroužek představuje i míček, který se přikutálí se změnou a může se změnit ve sluníčko.

Po vyplnění pracovního listu daného předmětu žáci pouze doplnili barvu nebo symbol do vymezeného políčka. Nejdříve nevěděli, co mají doplňovat, jaké barvy a symboly používat, byli nejistí, pokukovali po sobě, tápali, nevěřili si, ale později zcela automaticky po ukončení práce vzali příslušnou pastelku a vyplnili dané políčko nebo symbol. Na tento úkol se nyní již dokonce těší.

Pro starší žáky byla vytvořena jiná, přesnější, sebehodnotící tabulka.

Sebehodnocení žáka 2

Zkratka	Symbol	Význam zkratky	Popis obsahu zkratky
Ú		úplně	Dokážu používat znalosti bezchybně
S		skoro úplně	Dokážu používat znalosti s občasnými chybami
Č		částečně	Dovedu používat znalosti náhodně, neuvědomuji si chybu
N		ještě nezvládl (a)	Znalosti zatím ještě nedokážu používat

Starší žáci naší školy měli k dispozici zkratku, symbol, význam zkratky a popis obsahu zkratky. Symboly úspěšnosti nejdříve zvolili smajlíky. Pro bezchybné používání znalostí volili 😊, pro používání znalostí s občasnými chybami 😊, pro náhodné používání znalostí s uvědoměním chyby volili 😊 a pro znalosti, které zatím neumějí používat, zvolili 😞. Barvu ponechali žlutou. Později však upřednostnili jednoduchost a jako symbol úspěšnosti zvolili křížek vyplněný v daném políčku u symbolu.

Sebehodnocení jsme začali používat po ukončení projektů realizovaných školou, po branných cvičení, po návštěvách kulturních zařízení při vyhodnocování chování žáků na akcích pořádaných školou, ale také se stalo součástí některých písemných prací.

Rodiče žáků naší školy byli seznámeni s výsledky prvních pokusů sebehodnocení žáků ve vyučování. Rodiče byli nadšeni a pochopili, že na základě takto provedeného sebehodnocení žáků mohou učitelé následně přistupovat k individuálnímu řešení jejich problémů a nejasností.

Sebehodnoticí tabulka vytvořená nejdříve pro starší žáky se stala také základem pro Sebehodnocení žáka, které bylo vydáno jako součást žakovské knížky pro školní rok 2007/2008. (viz přílohy) Zde je již uvedeno, koho se sebehodnocení týká, kdo bude do sebehodnocení zapojen, co je smyslem a cílem sebehodnocení a jak sebehodnocení zaznamenat.

Tabulka 4

Koho se sebehodnocení týká?	
žáků	➤ Forma popisu, jak je vidím já z hlediska míry osvojení si určité

	informace, jejího pochopení a schopnosti praktického použití. ➤ Příležitost uvědomit si, co mohu udělat pro to, aby moje úroveň osvojení informací byla kvalitnější. ➤ Možnost vést s učitelem i rodiči diskusi o tom, jaké zvolit kroky a postupy směřující k pocitu maximální osobní úspěšnosti.
učitelů	➤ Posouzení míry schopnosti dětí ohodnotit sebe sama (míru pokroku v sebehodnocení) ➤ Zpětná vazba, kde žák cítí ještě svůj nedostatek, nejistotu. ➤ Volby další cesty nebo jiné metody či formy pro ujasnění a upevnění informace-znalosti. ➤ Kontrola, volba či změna svého stylu vyučování, porovnání se svým viděním žáka
rodičů	➤ Důležitá informace o stavu dítěte, o tom, co prožívá, kam směřuje. ➤ Rozvoj komunikace. Důležitý impuls pro rozhovor – povídání si s dítětem o jeho větší či menší úspěšnosti při zvládnání – osvojování si určité informace – znalosti. ➤ Pomoc dítěti a jeho podpora a motivace pro hledání cesty k větší úspěšnosti a osobnímu uspokojení dítěte.

Tabulka 5

Co je smyslem sebehodnocení?
Smyslem sebehodnocení je připravit a postupně dovést děti k osvojení si těchto dovedností:
➤ Vyhodnotit stav, míru osvojení si určité informace, znalosti.   ➤ Vyhodnotit míru své schopnosti praktického a bezchybného použití osvojené informace.   ➤ Dokázat si uvědomit, zda vůbec, či jak velký pokrok jsem udělal při dosahování stanovených cílů.

Tabulka 6

Jaký je cíl metody sebehodnocení?
Cílem metody sebehodnocení je poskytnout žákům příležitost, jak poučeně hodnotit sebe a svou práci, jaká opatření, a jaký směr volit na své cestě k dosahování vyšší míry úspěšnosti.

Vybraný hodnotící symbol je u žáků 1. stupně uveden v úvodní tabulce, jak hodnocení zaznamenat a stejný symbol je dále také používán v sebehodnocení žáka.

Hodnotící symbol, který si zvolili žáci 2. stupně je uveden v úvodní tabulce, jak hodnocení zaznamenat, avšak v sebehodnocení žáka je použitý pouze křížek u dané zkratky.

Do sebehodnocení zapisují děti pomocí symbolů míru úspěšnosti po probraných učebních tématech a třídních a školních projektech. Zápis je vždy opatřen datem přesně vymezeno učivo, jehož míru zvládnutí žák sebehodnotí.

Tabulka 7

Sebehodnocení žáka					
Datum	Učivo	Zvládl (a)			
		Ú	S	Č	N

Součástí Sebehodnocení žáka je sebehodnocení žáka za jednotlivé období. Pedagogický sbor 2. Základní školy Cheb se ujednotil pro začátek na období prvního a druhého pololetí školního roku. Výhledově se však počítá se sebehodnocením za každý měsíc.

Toto sebehodnocení obsahuje:

Tabulka 8

Obsah sebehodnocení za měsíc nebo jednotlivé období	
	Co umím velmi dobře, co se mi daří
	Co bych se rád naučil nebo dozvěděl

	Co ještě mohu zlepšit
	Co pro to mohu udělat já

Vyplněné sebehodnocení za měsíc nebo za stanovené období je opatřeno datem, kdy byl zápis proveden, podpisy žáka, třídního učitele a zákonnými zástupci žáka. Učitelé mohou následně přistupovat k individuálnímu řešení problémů svých žáků a případných nejasností, hledat společně s žákem i rodiči možnosti nápravy.

Od třetího ročníku je žákovi umožněno v pravidelných intervalech (zpravidla dvakrát za jedno klasifikační období) zhodnotit samostatně svůj výkon v hlavních předmětech. Používá k tomu formulář vytvořený příslušným vyučujícím. Na formuláři jsou vyjmenovány hlavní tématické celky, které si žák za dané období měl osvojit. Žák ohodnotí, na jaké úrovni daný tématický celek ovládá zaškrtnutím příslušného políčka formuláře. Žákovo sebehodnocení okomentuje vyučující daného předmětu a následně jej předá k nahlédnutí rodičům žáka. Sebehodnocení z daného předmětu se zakládá po celou dobu školní docházky žáka. Při ukončení školní docházky se žákovi předá.

Tabulka 9

Sebehodnocení žáka v předmětu.....			
Zápisy a úpravu sešitu mám v pořádku			
Připravím si a přednesu referát, aktualitu			
Dokážu vyřešit zadané samostatné úkoly			
Plním pravidelně povinné domácí úkoly			
V hodinách jsem aktivní (hlásím se)			
Dokážu vyhledat informace z učebnice, encyklopedií			
Dokážu spolupracovat ve skupině			

Nezapomínám si pomůcky			
	zvládám	zvládám ne zcela	zatím mi to nejde

Používáme činnostní přístupy a metody učení, které umožňují žákům odhalovat chyby, hned je opravovat a brát si z nich poučení. Žákům tak průběžně umožňujeme uvědomění, co z probíraného učiva již ovládají.

Žákům umožňujeme vyjadřovat své myšlenky, názory a prezentovat své vědomosti. Nejdříve dáváme příležitost projevit se žákům, kteří se v daném učivu orientují jako první. Na jejich příkladě si ostatní žáci nejlépe uvědomí vlastní stupeň poznání.

Používáme učební materiály, ve kterých je sebehodnocení žáků zapracované.

K sebehodnocení písemných cvičení přistupujeme teprve tehdy, když je žák schopen uvědomit si, že probírané učivo ovládá.

Předkládáme žákům ukázky správně vypracovaných úkolů různé obtížnosti a upřesňujeme, co požadujeme na výborné ohodnocení. Žáci potřebují vědět, jakou náročnost úkolů mají k určitým ohodnocením zvládat. Stejně stanovíme ukazatele při hodnocení písemném bez klasifikačních stupňů. Žák potom ví, k čemu ve svém snažení směřuje, a je mu tak dána možnost sebehodnocení.

Dodržujeme zásady a pravidla pozitivního hodnocení.

V současné době mají k dispozici Sebehodnocení žáka jako přílohu žakovské knížky pouze žáci 6. tříd. U ostatních žáků 2. Základní školy Cheb je sebehodnocení součástí pracovních listů, sebehodnocení za období a sebehodnocení v předmětu součástí portfolií.

4.2.7.3 Závěr

Pozitivní výsledky třídy při prověřování učiva posilují i sebevědomí učitele, vedou k zamyšlení nad způsoby práce, kterými byly dobré výsledky dosaženy, naplňují vnitřním uspokojením. Pocit spokojenosti a radosti dodává chuť do další práce, přenáší se na žáky i na jejich rodiče. Učitelé se stávají uznávanými profesionály ve svém oboru, jejich práce je ceněna rodiči žáků i kolegy.

Hodnocením práce svých žáků hodnotíme i svoji schopnost něčemu dobře naučit a výchovně na žáky působit.

4.2.8 Autentické hodnocení

Autentické hodnocení by mělo být v moderní škole častým hostem. Znamená hodnocení situace blízké životu, získanou praktickou dovednost uvedenou do reálného života. Učitelé naší školy se toto hodnocení snaží využívat zvláště při slohových praktikách, kdy žáci vyprávějí, co dokázali, co se jim povedlo. Následně pak napíší ve formě dopisu nebo popíší pracovní postup výrobku, který se jim vydařil. Piší si deníky, popřípadě vedou záznamy svého plánu práce za týden, piší zážitky z vystoupení. Zúčastní se diskuse ve třídě, jsou schopni dramatizace scének v hodinách českého jazyka a literatury. Někteří pracují ve školní redakci a přispívají do školního časopisu.

4.2.9 Hodnocení portfolia

Jedná se o uspořádaný soubor prací žáka shromážděných za určitou dobu výuky, který poskytuje rozmanité informace o jeho zkušenostech a pracovních výsledcích.

Portfolií může být celá řada. Do **pracovních** se zakládají veškeré produkty, které žáci během školního roku vytvoří. Dál mohou být **členěny tematicky podle vyučovacích předmětů**, oblastí RVP ZV nebo i **klíčových kompetencí**. Záleží na učiteli, co více odpovídá jeho stylu výuky. **Ukázkové** portfolio soustředí jen ty práce, které žák považuje za nejlepší. V **dokumentačním** by měly být shromážděny podklady, podle nichž je možné žáka hodnotit. Ať už je ale portfolio jakékoli, vždycky vypovídá o žákovi, o jeho schopnostech i zájmech.

4.2.9.1 Portfolio ve 2. Základní škole Cheb

O portfoliích se na naší škole začalo mluvit a jednat v souvislosti s tvorbou ŠVP, kdy se jako první této problematice aktivně chopily učitelky z prvního stupně naší Základní školy. Na druhém stupni se pokoušíme zavádět portfolia v letošním školním roce, kdy 6. třídy zahájily výuku podle ŠVP ZV Americká. Nejdříve se o tomto úkolu víceméně pouze diskutovalo, uváděly se zkušenosti získané na 1. stupni naší školy, případné chyby a jeho zavádění do praxe se ještě dostatečně nepovedlo. Důvodem bylo nejen naše tápání, ale i prosté materiálně technické nedostatky.

Žáci současných 6. tříd, kteří se o tvorbu osobního portfolia žáka pokoušejí, začínají shromažďovat materiály k portfoliím. Pokoušejí, protože už teď cítíme a víme, že se jejich tvorbě my všichni, učitelé i žáci, vlastně za pochodu soustavně učíme.

4.2.9.1.1 Materiální zabezpečení

Portfolia našich žáků mají většinou podobu klasických písemných záznamů, proto prvním problémem bylo, kde a jakým způsobem je budeme shromažďovat. Zakoupili jsme zčásti otevřené šanony, které si žáci označili jménem a vyhledali místo ve třídě, kde jsme je přehledně umístili a zároveň umožnili žákům jednoduchou manipulaci s nimi. Zvolili jsme klasické otevřené skříňky ve kmenových třídách. Nyní už víme, že k tomuto účelu otevřené skříňky tak docela nevyhovují. Ve třídách, kde zůstávají žáci po celou dobu vyučování víceméně se svým učitelem, problémy nenastaly. Vzhledem k nedostatku prostor ve škole jsou však odborné pracovny zároveň kmenovými třídami, žáci se v průběhu vyučování v učebnách střídají. Nemůže být tedy zajištěno, že s osobním portfoliem žáka nebude manipulovat další nežádoucí osoba. Žáci zjistili, že se tak několikrát stalo a pociťovali to zcela pochopitelně jako nedovolené zásahy do svého soukromí. Proto jsme raději zvolili uzamykatelné skříně. Prvním poznáním bylo, že k osobnímu portfoliu žáka by měly mít přístup pouze povolané osoby.

4.2.9.1.2 Shromažďování materiálu

Portfolio prvňáčků je spíš souborem prací, do kterého v druhém pololetí školního roku sem tam sáhnou. Až ve 2. ročníku začínají děti své práce třídit. Samozřejmě s velkou pomocí dospělých.

Zakládat můžeme písemné projevy dětí, jejich zhodnocení, slovní hodnocení nejrůznějších situací, obrázky, práce ze školní matematické olympiády, testíky z matematiky a na jejich základě děti píšou vlastní vyjádření. Za tři či čtyři měsíce se ke všem pracím vrátíme a povídáme si nad nimi. To už jsou děti schopny posoudit, v čem se zlepšily, přiznat si, kde by potřebovaly přidat. Zakládáme ale také dětské postřehy ze všech možných akcí. V 1. a 2. třídě jsou záznamy stručné, o to víc si nad nimi povídáme. Postupně se ale jejich písemné vyjadřování zlepšuje. Od návštěvy na výstavě, přes divadelní představení až k vycházce. Vedeme žáky k tomu, aby se uměli dívat kolem sebe, ale také hodnotit. Chceme vědět, co je zaujalo, co by chtěli změnit k lepšímu a proč. Takové portfolio má smysl.

Pokud dítě mění učitele, odchází na jinou Základní školu nebo na osmileté gymnázium z 1. stupně, či mění třídního učitele nebo odchází na jinou Základní školu z 2. stupně, učební obor nebo střední školu, nese s sebou portfolio jako doklad o své osobnosti. Noví učitelé v něm totiž najdou o žákovi a jeho vývoji mnohem víc informací než v sebedelším testu.

Při tvorbě osobního portfolia žáka jsme rozhodli, že zpočátku budeme vést tzv. sběrné portfolio, tedy prakticky shromažďovat výsledky žákovských prací. Na pracovní poradě bylo vyučujícím připomenuto, co všechno může portfolio obsahovat, k čemu může sloužit, jak se s ním může pracovat apod. Práce s portfolií je také součástí ŠVP ZV Americká. Na závěr žáci dostali úkol prohlédnout si shromážděné materiály a vybrat si ty nejzdařilejší, které chtějí uchovat do dalších let. Víme, že třídění materiálu musí probíhat společně s vyučujícím. Různí žáci mají na své práce různé nároky a pohledy, takže bohužel některým žákům by v konečné podobě nezůstalo z jejich materiálů skoro nic.

Zároveň se musí zamyslet nad tím a zapsat si, co se jim ve školním roce nejvíce povedlo, z čeho měli radost, na co jsou hrdí. Žáci nemusí dbát na dodržování pravidel slohového útvaru, mají pouze zaznamenat, co se jim podařilo, co hezkého nebo zajímavého prožili ve škole (a třeba i mimo školu), na co budou v budoucnu rádi vzpomínat. Žáci se většinou zaměřují na hodnocení svých školních úspěchů v souvislostech s klasifikací, nedokáží plně hodnotit své schopnosti a dovednosti. Z těchto prací vyplynula potřeba alespoň na začátku procesu učení se sebehodnocení připravit žákům určitou osnovu toho, co všechno sebehodnocení obsahuje (viz Sebehodnocení žáka).

Na závěr školního roku dostanou žáci úkol zaznamenat si, co by chtěli dokázat v příštím roce.

Na společných poradách vyučujících stále diskutujeme nad tím, co všechno má portfolio obsahovat, jak a čím může kdo do portfolia přispět. Dohodli jsme se, že budeme shromažďovat prověrky a testy, laboratorní práce, výstupy z projektů vypracovaných v rámci jednotlivých předmětů či celoškolních akcí, doklady různých úspěchů žáka – např. reprezentace školy a umístění v soutěžích, referáty, prezentace aj. Přesto je nerovnoměrnost zastoupení jednotlivých předmětů, kde svou roli hraje samozřejmě i charakter předmětu a vyučujících na tvorbě portfolií značná. V převaze jsou materiály z předmětů, kde na pomoc vyučujícím existují velmi dobře zpracované učebnice a pracovní sešity, které novému způsobu výuky na školách významně napomáhají.

V současné době mají portfolia stále ještě charakter pouze sběrných a pracovních portfolií.

4.2.9.1.3 Sebehodnocení a hodnocení

Než se ale žáci dopracují k portfoliu, kterým se chtějí prezentovat, čeká je ještě spousta práce. Například naučit se dívat na svoji práci kritickými očima. Co když po

---

roce například zjistí, jaké udělali v zápisech hrubky. Některé proto, že děti ještě gramatiku nezvládly, jiné proto, že příslušné učivo ještě neprobíraly. Mají nárok napsat špatně to, co se ještě neučily. To ale nesnižuje hodnotu jejich zápisu.

Když si žáci zvyknou, že své portfolio čas od času předvádějí jako svoji prezentaci – rodičům, návštěvám ve škole – chtějí je mít co nejlepší. Nejen hezky upravené, ale také gramaticky správné. Hledají chyby, opravují své záznamy, někdy o to požádají souseda. Tím vším se učí.

Přirozeně, bez tlaku dospělých. Prostě proto, že chtějí. Nikdo jim nenařizuje: Nalinkujte si sešit! Nadpis vlevo, datum vpravo! Když představují svá portfolia, chtějí se s nimi pochlubit.

Někdy dětem bereme neustálým vytykáním chyb mnoho chuti do práce. Nikdo je přece nedělá schválně, ale každý by se měl naučit své chyby najít a opravit. Neustálým psaním a návraty k dřívějším zápisům se děti naučí mnohem víc. Nejenže píšou častěji, ale hlavně to není bezduché psaní. Děti vědí, že záznamy pro portfolio mají smysl. Nepíšou je pro paní učitelku, pana učitele, aby oni měli radost, ale pro sebe, budou s nimi dál pracovat.

Portfolia zůstávají ve škole. Jsou příliš objemná na to, aby je děti nosily domů. Ale rodiče do nich mohou při návštěvě školy kdykoli nahlédnout. Nad portfoliem se pak setkávají se svým dítětem a s učitelem při pravidelných konzultacích. Napřed dítě vypráví, na čem ve škole pracovalo, co se mu povedlo, co ne. Rodiče vysvětlují, jak vypadá příprava doma. Teprve pak připojí svůj komentář učitel. Často dospělí přiznají, že se dovedí věci, na které v běžném dni není čas. Případné nejasnosti se velice rychle osvětlí.

S Rámcovým vzdělávacím programem došlo ke změně vzdělávacích cílů. Nyní to jsou klíčové kompetence, k nimž bychom měli dojít prostřednictvím učení. Tuto změnu musejí provázet změny vyučovacích metod a tím pádem i změna hodnocení. Portfolio je jeden z jeho nástrojů. Když se má dítě posunovat v učení, musí vědět, kdy a kde dělá chyby. Co má odstranit, aby mohlo jít dál. A právě tuto možnost mu portfolio dává. Neustále má před očima svůj vývoj. Může hledat vlastní chyby, opravovat je, mluvit o své práci s učitelem. Portfolio je cenný nástroj. Vede totiž žáky k odpovědnosti za vzdělávání.

Otázku sebehodnocení a hodnocení práce žáků, které jsou nedílnou součástí portfolia, jsme neopomenuli. Portfolia využíváme při třídních schůzkách, kdy žáci společně se zástupcem rodičů a třídním učitelem mohou hodnotit dosažené výsledky v různých oblastech. Zaměřili jsme se na hodnocení dosažené úrovně při

---

tvorbě žákových kompetencí. Na třídních schůzkách bylo rodičům vysvětleno, co je to portfolio, co může být jeho součástí, jaký má význam, že je zakomponováno do hodnocení žáka. V rámci hodnocení prvního pololetí žáci dostali vytištěnou osnovu a v klidu domácího prostředí s možností poradního hlasu rodičů měli vyznačit úroveň, které podle svého mínění dosáhli. Poté individuálně konzultovali toto hodnocení s třídní učitelkou. Veškeré záznamy jsou potvrzeny podpisy žáka, zákonného zástupce žáka a třídního učitele, popřípadě zastupujícího třídního učitele. Tak jako u třídních schůzek byla žákům nabídnuta možnost se této diskuse zúčastnit i s rodiči. Tuto možnost bohužel na rozdíl od rodičovských schůzek využili zatím jen v ojedinělých případech.

Ve druhém pololetí pak na základě těchto rozhovorů a po diskusi s ostatními učiteli v ročníku bude vystaveno třídní učitelkou hodnocení dosažené úrovně kompetencí, které by mělo být doplňkem klasického vysvědčení. Sebehodnocení žáka i hodnocení třídní učitelkou zčásti vychází i z materiálů osobního portfolia žáka. Toto sebehodnocení i kopie hodnocení jsou nedílnou součástí portfolia a jsou pro nás povinnými, ale i nepostradatelnými materiály, které by portfolia měla obsahovat. Při shromažďování materiálů je nutné dbát na to, aby jednotlivé práce byly opatřeny datem svého vzniku. Tato samozřejmá maličkost v řadě prací chyběla, ale pro hodnocení žákova růstu je to naprosto nezbytné.

Současně učitel hodnotí i chování žáka a dodržování školního řádu, v němž jsou stanoveny odměny a kázeňská opatření (viz. Hodnocení chování).

4.2.9.1.4 Úkoly v příštím období

Rezervy v použití portfolia jsou zejména v jeho využití při plánování výuky. Učiteli vytvořené pracovní listy mohou sloužit jako součást portfolia každého žáka. Tohoto poznání začaly využívat učitelky 1. stupně naší Základní školy, které zařazují již v 1. třídě jako součást pracovního listu sebehodnocení žákovy práce (viz Sebehodnocení žáka).

Děti si velice rychle navykly svou práci samostatně zhodnotit, samozřejmě nejdříve pod vedením své učitelky a nebojí se vystoupit se svým hodnocením a vyslechnout i připomínky učitele a ostatních žáků ve třídě.

Další rezervy budou v zapojení většiny vyučujících v daném ročníku. Nemyslím si, že hlavní roli hraje nezáměr o danou problematiku, problémem jsou spíše velmi malé praktické zkušenosti s tvorbou žákovských portfolií a minimální možnost, třeba i příležitostné diskuse s kolegy, kteří ve třídě vyučují, jejich nekomunikování o

---

učivu, jeho prolínání ostatními předměty, diskuse s pedagogy z jiných škol, neboť se jedná o zcela nové poznatky, které se všichni učitelé sami učí.

4.2.9.1.5 Postoj žáků

Žáci se s praktickou tvorbou svého portfolia vyrovnali velice rychle. Často své práce ukládají do svých desek naprosto automaticky. Žákům 2. Základní školy Cheb byly nabídnuty zájmové aktivity v Klubech tvořivých Americká, kde navštěvují vybrané kluby podle svých zájmů (viz Přílohy).

Kritéria a hodnocení jednotlivých aktivit v Klubech tvořivých Americká a dále výsledky své práce si žák také průběžně zakládá do svého předmětového portfolia. Proto se sběrná portfolia našich žáků dosti značně rozšiřují. Mnoho žáků má další mimoškolní aktivity, především sportovní a své výsledky také zařazují do svých sběrných portfolií.

Problematictější stránkou bude zřejmě závěrečné hodnocení prací a celkové hodnocení práce žáka na konci klasifikačního období. Žáci mají na sebe různé nároky, často jsou ve svých někdy málo či naopak příliš kritických hodnoceních ovlivněni postojem rodičů.

4.2.9.1.6 Závěrem

Pokusila jsem se vylíčit své minimální praktické zkušenosti s osobním portfoliem žáka ve 2. Základní škole Cheb. Podstatnou skutečností, která je spojena s prací na portfoliu, pokud mají splnit svou úlohu a být využity pro hodnocení práce žáka a posuzování jeho růstu, je vysoká časová náročnost.

V současné době se radíme, jakým způsobem vytvořit ze sběrných a pracovních portfolií jejich konečnou podobu. Jestliže vycházíme ze skutečnosti, že portfolio žáka by mělo být zaměřeno pozitivně, aby ukázalo to, co žák zvládl a nepoukazovat jen na chyby, žáci si vybírají pro uchování do dalších let pouze svá úspěšná díla. Žák však nemusí být se svým výkonem v určitém ročníku spokojen, ale práce v příštím roce jasně ukáže zlepšení v daném oboru. Rozhodli jsme se, že materiály, které se přímo dotýkají hodnocení žáka, což jsou zahajovací, pololetní a závěrečné prověrky, zůstanou v portfoliu po celý školní rok v oddělených deskách, na konci školního roku budou zařazeny do třídních desek a uloženy v archivech školy. Opakovací a procvičovací cvičení, pracovní listy, testy apod. a sebehodnocení žáka za období nebo sebehodnocení žáka v předmětu zůstanou v portfoliu po celou dobu školní docházky.

K portfoliu má každý žák i třetí desky, koš, do kterého ukládá své, podle svého soudu, nepříliš zdařené práce. S košem pak pracuje stejně jako s portfoliem, může své rozhodnutí přehodnotit a vrátit vyřazenou práci zpět do portfolia, popřípadě přidávat jiné práce do koše. Konečnou podobu by pak portfolio dostalo až před odchodem ze 2. Základní školy Cheb.

Osobní portfolio svého osobního růstu by si měli vést i všichni pedagogičtí pracovníci. Umožnilo by jim zamyslet se nad svou dosavadní profesní kariérou i si vytyčit případné úkoly do budoucna.

4. 2. 10 Individualizované hodnocení

Při individualizovaném hodnocení je prioritní osoba hodnoceného žáka, jeho výchozí situace, okolnosti, které s největší pravděpodobností ovlivňují jeho výkon, či výsledek, který je právě předmětem našeho hodnocení. Školní hodnocení by mělo být ve většině případů právě takové. Ve 2. Základní škole Cheb tomuto hodnocení velice napomáhá již dříve zmíněný **Třídní teploměr** (viz Hodnocení zobrazováním).

Ve kmenové třídě jsou na Třídním teploměru zobrazeny čtyři symboly vycházející z přírody – sluníčko, sluníčko kryté menším mráčkem, sluníčko částečně schované za větším mrakem a mrak. Mohou být použity i obličej – první se rozzářeně usmívá, druhý má lehký úsměv ve tváři, třetí vyjadřuje běžný stav, nijak optimistický, nikoliv však pesimistický a čtvrtý je zamračen. Součástí tohoto teploměru jsou kartičky se jmény žáků, které jsou opatřeny fólií a kolíkem na uchycení kartičky se jménem k určitému symbolu vycházejícímu z přírody nebo obličej, který nejlépe vystihuje momentální stav žáka.

Děti si na tuto činnost zvykly, hned po příchodu do školy před zahájením vyučování umístí kartičku se svým jménem k příslušnému symbolu a mění kartičky u symbolů podle aktuální nálady a rozpoložení i během výuky. Učitel při vstupu do vyučovací hodiny ihned překontroluje Třídní teploměr a má okamžitý obrázek třídy. Stanoví sám, zda je vhodné probírat nové učivo, psát písemné práce nebo se zabývat procvičováním probíraného učiva. Na 1. stupni, kde jsme s Třídním teploměrem začali pracovat, nebyly zaznamenány žádné případy zneužití této vynikající pomůcky učitele pro diagnostiku třídy. Při hodnocení jednotlivce vyhledá kartičku hodnoceného žáka a vhodně kladenými otázkami upřesní momentální stav jedince. Může být upozorněn na eventuelní problémy žáka doma, co žáka trápí a sužuje. Tomuto zjištění samozřejmě přizpůsobí své hodnocení.

Žákovský parlament, který shromažďuje zvolené zástupce jednotlivých tříd 2. Základní školy Cheb, vystoupil s návrhem používání **karet omezení**, tzv. **žolíků** v případě, že žák není z jakéhokoli důvodu připraven na vyučování. Učitelé s tímto návrhem souhlasili, ale stanovili jasná pravidla používání žolíků. Žák má k dispozici čtyři žolíky na jeden školní rok. Žolík použije podle potřeby na začátku vyučovací hodiny, kdy si není jist svým výkonem a žolík bude umístěn ke jménu žáka na Třídním teploměru. Do jmenného seznamu žáků, který může být součástí třídní nástěnky k týdennímu plánování (viz Soustavné sledování výkonů žáka a jeho připravenost na výuku, Závěr práce) nebo je vložen v třídní knize, ke jménu žáka, je zapsán datum, kdy byl žolík použit a název předmětu, ve kterém byl použit.

Žák nesmí žolíka použít při předem nahlášené písemné práci nebo práci na dlouhodobém projektu, jehož součástí byl sběr materiálu k danému projektu.

Žáci sami stanoví, kdy omezující kartu použijí, jestli mají pro svůj postoj pádný důvod, jestli si věří nebo vědí, že opravdu nejsou na vyučování připraveni. Se svými kartami sami hospodaří.

Na 1. stupni žáci omezující karty téměř nikdy nepoužívají, využívají je spíše žáci 2. stupně.

4. 2. 11 Objektivizované hodnocení

Když učitelé potřebují získat zpětnou vazbu o výsledcích hodnocení v rozsáhlých statistických souborech, v určitých třídách, v určitém čase nebo srovnat určité skupiny je používáno objektivizované hodnocení. Toto hodnocení bere v úvahu především zajištění stejných podmínek pro všechny hodnocené. Ve většině případů se vybírá kmenová třída, kterou žák dokonale zná a cítí se v ní relativně bezpečně. Odvrací se od individuálních vlivů, které se v tomto případě plně promítnou do výsledku hodnocené činnosti. Typickou situací jsou různé čtvrtletní, pololetní a závěrečné práce, podle kterých zjišťujeme stupně dosažených znalostí a jejich následné užití. Stejně tak i srovnávací testy různých úrovní, například testy Scio a Cermat .

4. 2. 12 Hodnocení exaktních oblastí vzdělávání

Při hodnocení **exaktních oblastí** vzdělání, naukových předmětů, hodnotíme v naší škole kombinací všech forem hodnocení. Učitel se snaží najít vhodnou formu hodnocení pro určitou situaci. Často využíváme hodnotící zpětnou vazbu. Tuto

---

zpětnou vazbu žák potřebuje pro to, aby se mohl posouvat směrem k očekávaným výstupům. Čím menší žáci, tím častější otázka na učitele, jestli to má dobře a pedagog je od toho, aby na tyto otázky odpovídal a zpětnou vazbu dětem ihned poskytoval. Využívá hojně svou mimiku, vlídný hlas, svá používaná gesta a kontakt s dětmi.

Kromě hodnocení učitelem využíváme ve velké míře sebehodnocení dětí a jejich vzájemné hodnocení.

4. 2. 13 Hodnocení expresivních oblastí vzdělávání

V expresivní oblasti vzdělávání, ve výchovách, existují některé odlišnosti. Často zde učitel hodnotí slovně: komentuje, posuzuje, diskutuje, popisuje, porovnává, koriguje, vysvětluje. Jinak to ani nejde. Každý dosahuje na základě své individuality cílů jinak. Je velice těžké nalézat společná kritéria pro tuto oblast. Většinou učitel nevyslovuje hodnotící soud. Spíše jen říká ostatním dětem, jak na něj osobně výkon nebo dílo působí, jaké v učiteli výkon nebo dílo vzbuzuje pocity.

Velice často využíváme nehodnotící zpětnou vazbu. Hodnocený sice zpětnou vazbu potřebuje, ale vzhledem k tomu, že je obtížné stanovit kritéria pro tyto expresivní činnosti, je vhodnější poskytnout zpětnou vazbu popisem a výkon nebo dílo nehodnotit, avšak ocenit fantazii, nápad, tvořivost, originalitu projevu, aktivní přístup, nasazení a průběh tvůrčího procesu. Charakteristická pro učitele by měla být tolerance k alternativním řešením.

I zde se vedle hodnocení učitelem uplatní sebehodnocení a vzájemné hodnocení dětí. Žáky velice oblíbené je hodnocení dětskou porotou a vytvoření žákovské galerie, kde se vystaví všechny dětské práce, což je pro dítě velice přínosné a obohacující. Protože 2. Základní škola Cheb má prostorné chodby, využíváme je právě pro tyto účely. Na parapetech oken se vystavují výrobky, které děti zhotovily v pracovních a praktických činnostech. Na stěnách jsou umístěny velké nástěnky, které slouží k umístění výtvarných děl žáků. Velkým přínosem pro žáky je, když hodnotí vystavené předměty a díla žáci ostatních tříd. Školní výstavky jsou nedílnou součástí naší školy.

4. 2. 14 Hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Způsob hodnocení a klasifikace žáka vychází ze znalosti příznaků postižení a uplatňuje se ve všech vyučovacích předmětech, ve kterých se projevuje postižení žáka, a na obou stupních Základní školy.

Při hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jsou brány v potaz vzdělávací obtíže těchto žáků a při vytváření jejich hodnocení se používají takové metody, které žáku umožní podat co nejlepší výkon. Hodnotí se podle konkrétních cílů daných v individuálním plánu každého žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

Žák zařazený do zdravotní tělesné výchovy při částečném osvobození nebo při úlevách doporučených lékařem se klasifikuje v tělesné výchově s přihlédnutím k druhu a stupni postižení i k jeho celkovému zdravotnímu stavu.

Při klasifikaci žáků se doporučuje upřednostnit širší slovní hodnocení. Způsob hodnocení projedná třídní učitel a výchovný poradce s ostatními vyučujícími. Vhodným způsobem pak také třídní učitel sdělí ostatním žákům ve třídě podstatu individuálního přístupu a způsobu hodnocení a klasifikace žáka.

Při způsobu hodnocení a klasifikace žáků pedagogičtí pracovníci zdůrazňují motivační složku hodnocení, hodnotí jevy, které žák zvládl. Při hodnocení se doporučuje užívat různých forem hodnocení, např. bodové ohodnocení, hodnocení s uvedením počtu chyb apod.

4.3 Shromáždění podkladů pro hodnocení

Při celkové klasifikaci přihlíží učitel k věkovým zvláštnostem žáka, i k tomu, že žák mohl v průběhu klasifikačního období zakolísat v učebních výkonech pro určitou indispozici.

Podklady pro hodnocení a klasifikaci získávají vyučující zejména: soustavným diagnostickým pozorováním žáka, sledováním jeho výkonů a připravenosti na vyučování, různými druhy zkoušek (písemné, ústní, grafické, praktické, pohybové), kontrolními písemnými pracemi, analýzou výsledků různých činností žáků, konzultacemi s ostatními vyučujícími a podle potřeby i psychologickými a zdravotnickými pracovníky.

Žák 2. až 9. ročníku 2. Základní školy Cheb musí mít z každého předmětu alespoň dvě známky za každé pololetí. Známky získávají vyučující průběžně během celého klasifikačního období. Není přípustné ústně přezkušovat žáky koncem klasifikačního období z látky celého tohoto období. Výjimku tvoří vědomosti nutné k zvládnutí zkoušené látky. Zkoušení je prováděno v kolektivu třídy, nepřípustné je individuální přezkušování po vyučování v kabinetech. Výjimka je možná pouze při

---

diagnostikované vývojové poruše, kdy je tento způsob doporučen ve zprávě psychologa.

Učitel oznamuje žákovi výsledek každé klasifikace, klasifikaci zdůvodňuje a poukazuje na klady a nedostatky hodnocených projevů, výkonů, výtvorů. Po ústním vyzkoušení oznámí učitel žákovi výsledek hodnocení okamžitě. Výsledky hodnocení písemných zkoušek, prací a praktických činností oznámí žákovi nejpozději do 7 dnů.

Kontrolní písemné práce a další druhy zkoušek rozvrhne učitel rovnoměrně na celý školní rok, aby se nadměrně nenahromadily v určitých obdobích. O termínu písemné zkoušky, která má trvat více než 25 minut, informuje vyučující žáky dostatečně dlouhou dobu předem. Ostatní vyučující o tom informuje formou zápisu do přílohy třídní knihy Přehled písemných prací. V jednom dni mohou žáci konat jen jednu zkoušku uvedeného charakteru.

Vyučující zajistí zapsání známek také do třídního výkazu a dbá o jejich úplnost. Do katalogu jsou zapisovány známky z jednotlivých předmětů, udělená výchovná opatření a další údaje o chování žáka, jeho pracovní aktivitě a činnosti ve škole.

Pokud je klasifikace žáka stanovena na základě písemných nebo grafických prací, vyučující tyto práce uschovávají po dobu, během které se klasifikace žáka určuje nebo ve které se k ní mohou zákonní zástupci žáka odvolat – tzn. celý školní rok včetně hlavních prázdnin, v případě žáků s odloženou klasifikací nebo opravnými zkouškami až do 30. 10. dalšího školního roku. Opravené písemné práce musí být předloženy všem žákům a na požádání ve škole také zákonným zástupcům žáka.

Klasifikační stupeň určí učitel, který vyučuje příslušnému předmětu. Při dlouhodobějším pobytu žáka mimo školu (lázeňské léčení, léčebné pobyty, dočasné umístění v ústavech, apod.) vyučující respektuje známky žáka, které škole sdělí škola při instituci, kde byl žák umístěn; žák se znovu nepřezkoušuje.

Při určování stupně prospěchu v jednotlivých předmětech na konci klasifikačního období se hodnotí kvalita práce a učební výsledky, jichž žák dosáhl za celé klasifikační období. Stupeň prospěchu se neurčuje na základě průměru z klasifikace za příslušné období. Případy zaostávání žáků v učení a nedostatky v jejich chování se projednají v pedagogické radě.

Zákonné zástupce informují o prospěchu a chování žáka třídní učitel a učitelé jednotlivých předmětů v polovině prvního a druhého pololetí. V případě

---

mimořádného zhoršení prospěchu žáka informuje rodiče vyučující předmětu bezprostředně a prokazatelným způsobem.

Třídní učitelé jsou povinni seznamovat ostatní učitele s doporučením psychologických vyšetření, které mají vztah ke způsobu hodnocení a klasifikace žáka a způsobům získávání podkladů. Údaje o nových vyšetřeních jsou součástí zpráv učitelů (nebo výchovného poradce) na pedagogické radě.

Vyučující dodržují zásady pedagogického taktu. Neklasifikují žáky ihned po jejich návratu do školy po nepřítomnosti delší než jeden týden, nenutí je dopisovat do sešitů látku za dobu nepřítomnosti, pokud to není jediný zdroj informací. Účelem zkoušení pro ně není nacházet mezery ve vědomostech žáka, ale hodnotit to, co umí, klasifikují jen probrané učivo a nezadávají novou látku k samostatnému nastudování celé třídy. Před prověřováním znalostí dají žákům dostatečný časový prostor k naučení, procvičení a zažití učiva a prověřování znalostí provádí až po dostatečném procvičení učiva.

4.4 Hodnocení na vysvědčení

Vzdělávací program předpokládá, že jeho východiska a záměry se projeví také v přístupu k hodnocení žáků a ve výběru hlavních kritérií, podle nichž se posuzuje, jak ve škole pracují a jakých výsledků dosahují. V těchto přístupech a kritériích by se konkrétně mělo obrazit, k čemu chce škola žáky vést, jaké vědomosti, dovednosti a kompetence mají ve vyučování získávat a jaké vlastnosti se mají u nich vytvářet a upevňovat.

Významným rysem tohoto přístupu k hodnocení je posilování kladného vztahu žáků k vlastnímu vzdělávání, oceňování jejich pozitivních projevů, respektování přirozených rozdílů ve způsobu učení i podněcování a podporování jejich individuálních rozvojových možností.

Hodnocení žáků by mělo být adresné, a to i v případě slovního hodnocení při společné práci. V souladu s cíli programu Americká by se mělo zaměřovat na široké spektrum projevů žáka v oblasti poznávací, činnostní a hodnotové. Při hodnocení by měl učitel sledovat:

- **hloubku a kvalitu osvojení poznatků, dovedností a zručností žákem** dané povahou jednotlivých vyučovacích předmětů, jak pevně a trvale si osvojuje poznatky podstatné, důležité pro sledování a pochopení dalšího učiva, jak rozumí učivu, jak chápe smysl a význam učiva v širších celcích,

---

zda projevuje zájem o obohacování svých vědomostí a dovedností v některých předmětech a oborech;

- **schopnost žáka používat získané vědomosti a dovednosti** při řešení slovních i písemných úkolů, poznávacích a praktických situací a problémů, jak dovede osvojené a získané vědomosti, dovednosti a postupy demonstrovat na příkladech a aplikovat v podmínkách běžného života;
- **ovládání základních komunikačních prostředků**, které žáku umožňují užívat a uplatňovat získané vědomosti a dorozumívát se ve škole i mimo školu, jak umí naslouchat, jak se umí srozumitelně, souvisle a věcně vyjadřovat, klást otázky, formulovat své myšlenky, zapojovat se do rozhovoru, na jaké úrovni je jeho písemný projev, jakou má slovní zásobu a jak s ní dovede pracovat v jednotlivých předmětech, jak dovede vyprávět, sdělovat své zkušenosti, zážitky, vysvětlovat své názory a pracovní postupy;
- **samostatnost myšlení žáka**, zda chápe souvislosti věcí, faktů, jevů a procesů, jak dovede třídít, rozlišovat podstatné od nepodstatného, hledat příčiny a následky, jak dovede zdůvodňovat, vyvozovat jednoduché závěry a zobecnění), zda si tvoří o věcech a jevech samostatný úsudek a zda dovede tento úsudek opřít o argumenty;
- **zvládnutí důležitých učebních postupů a způsobů samostatné práce**, jak dovede pracovat s učebnicí, pracovními sešity a listy, s atlasy, tabulkami, slovníky, jak dovede vyhledávat informace v různých zdrojích a jednoduchým způsobem je zpracovávat, zda a jak dovede zhotovovat různé nákresy, schémata, grafy, přehledy;
- **pochopení a porozumění mravních a občanských hodnot, se kterými se setkává v průběhu svého vzdělávání a jsou významné pro jeho rozhodování a jednání v dalším životě**, jak si žák utváří kritéria k rozeznávání dobrých a špatných názorů, postojů a činů lidí, v jaké míře je otevřený a vnímavý k hodnotám národního společenství, k národním tradicím a k národní kultuře, jaký má vztah k svému domovu, k přírodě, k životnímu prostředí, jak dovede pečovat o své zdraví;
- **žákovy projevy, jeho vlastnosti**, jak spolehlivě a odpovědně plní své povinnosti, jak je snaživý, zda dovede spolupracovat ve vyučování, být vstřícný a tolerantní ke svým spolužákům, zachovávat elementární pravidla kulturního chování a lidského soužití.

Přístupy k hodnocení žáků a jeho kritéria budou v praxi bezesporu ovlivněny stylem pedagogické práce učitele; stejně významně by měly být ovlivněny i povahou a způsobem vzdělávání na 1. a 2. stupni Základní školy. Vzdělávací program počítá s využitím různorodých forem hodnocení žáků; jejich společným jmenovatelem by

---

mělo být upevňování pozitivního vztahu žáků ke škole a jejich motivace k dosahování dobrých výsledků.

Hodnocení na vysvědčení je natolik tradiční součástí školního rituálu, že si školu bez tohoto atributu nedovedeme ani představit. První základní charakteristiku, která má dávnou tradici je pětistupňová hodnotící stupnice. Ani nová legislativa ji nezměnila.

4.5 Celkové hodnocení

V základním vzdělávání se jedná především o hodnocení v pololetí, na konci školního roku a výstupní hodnocení. Závěrečné hodnocení vyjadřuje dosaženou úroveň žáka v jednotlivých oblastech vzdělávání vzhledem k učebním osnovám jednotlivých předmětů školního vzdělávacího programu. Využívá zejména objektivizované hodnocení, které srovnává všechny žáky s jednou normou v úkolech standardizovaných testů a závěrečných písemných i ústních prací.

Celkové hodnocení žáka se na vysvědčení vyjadřuje stupni:

prospěl (a) s vyznamenáním

Žák prospěl s vyznamenáním, není-li v žádném z povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem hodnocen na vysvědčení stupněm prospěchu horším než 2 – chvalitebný, průměr stupňů prospěchu ze všech povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem není vyšší než 1,5 a jeho chování je hodnoceno stupněm velmi dobré; v případě použití slovního hodnocení nebo kombinace slovního hodnocení a klasifikace postupuje škola podle pravidel hodnocení žáků podle § 14 odst. 1 písm. e)

prospěl (a)

Žák prospěl, není-li v žádném z povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem hodnocen na vysvědčení stupněm prospěchu 5 – nedostatečný nebo odpovídajícím slovním hodnocením.

neprospěl (a)

Žák neprospěl, je-li v některém z povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem hodnocen na vysvědčení stupněm prospěchu 5 – nedostatečný nebo odpovídajícím slovním hodnocením.

4.5.1 Výstupní hodnocení

Týká se žáků pátých ročníků, kteří odcházejí studovat na osmiletá gymnázia, žáků devátých ročníků a žáků jiných ročníků, kteří splnili devět let povinné školní docházky, přičemž navazuje na hodnocení klíčových kompetencí. Pro potřeby

---

tohoto hodnocení je vypracován záznamový list, který vychází z obecných kompetencí definovaných konkrétními výstupy ŠVP pro jednotlivé předměty.

Výstupní hodnocení vydá škola žákovi na konci prvního pololetí školního roku, v němž splní povinnou školní docházku. Výstupní hodnocení vydá škola žákovi na konci prvního pololetí také v pátém a sedmém ročníku, jestliže se hlásí ke vzdělávání ve střední škole. V případě podání přihlášky k přijetí do oboru vzdělání, v němž je jako součást přijímacího řízení stanovena Rámcovým vzdělávacím programem talentová zkouška, je žákovi vydáno výstupní hodnocení do 30. října.

4.6 Srovnávací testy

2. Základní škola Cheb se účastní projektu Hodnocení výsledků vzdělávání žáků 9. tříd ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií a projektu Hodnocení výsledků vzdělávání žáků 5. tříd ZŠ. Dále škola zavede období očekávaného výstupu na 1. st. ve 3. třídě i na konci 7. ročníku

4.7 Hodnocení práce v zájmových útvarech

Výsledky práce v zájmových útvarech organizovaných školou v Klubech tvořivých Americká se v případě použití klasifikace hodnotí na vysvědčení stupni:

- **pracoval (a) úspěšně**
- **pracoval (a)**

V Klubech tvořivých Americká si žáci podle druhu klubu, je-li to možné, zakládají výsledky své práce do portfolia. Zakládají si i sebehodnocení žáka za období a mohou založit po ukončení školního roku i Sebehodnocení žáka pro jednotlivé kluby, jehož součástí je i hodnocení učitelem, vedoucím klubu (viz Přílohy).

4.8 Hodnocení žáků, kteří nejsou státními občany ČR

2. Základní školu Cheb navštěvuje kromě Čechů a Romů řada dětí ze Slovenska, Ukrajiny, Vietnamu, Mongolska a Číny. Při hodnocení žáků, kteří nejsou občany České republiky a plní v České republice povinnou školní docházku, se dosažená úroveň znalosti českého jazyka považuje za závažnou souvislost, která ovlivňuje výkon žáka. Při hodnocení těchto žáků ze vzdělávacího obsahu vzdělávacího oboru Český jazyk a Český jazyk a literatura určeného Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání se na konci tří po sobě jdoucích pololetí po

---

zahájení docházky do školy v ČR vždy považuje dosažená úroveň znalosti českého jazyka za závažnou souvislost, která ovlivňuje výkon žáka.

4.9 Hodnocení chování

4.9.1 Výchovná opatření

Pochvala

Třídní učitel může udělit za výrazný projev školní iniciativy, déletrvající úspěšnou práci, apod. pochvalu nebo ocenění.

Ředitel školy může za projev lidskosti, občanské nebo školní iniciativy, záslužný nebo statečný čin nebo dlouhodobou úspěšnou práci udělit ocenění nebo pochvalu.

Napomenutí třídního učitele

Za jednotlivé a méně závažné porušování školního řádu a dohodnutých pravidel, např. za neplnění školních povinností a časté zapomínání pomůcek na vyučování, nedodržování bezpečnostních pravidel, braní a ničení cizího nebo školního majetku, nevhodné chování ve škole může být žákovi uděleno napomenutí třídního učitele.

Důtka třídního učitele

Za opakované méně závažné porušování stanovených pravidel a pokynů vztahujících se k bezpečnosti, chování žáků a plnění povinností dle školního řádu může být žákovi udělena důtka třídního učitele.

Důtka ředitele školy

Za závažné a úmyslné porušování školního řádu, úmyslné braní a ničení cizích věcí, pokus o podvádění, úmyslné ubližování a ohrožování zdraví ostatních může být udělena důtka ředitele školy.

4.9.2 Klasifikace chování

Stupeň 1

Žákovi se v podstatě daří respektovat dohodnutá pravidla. Dodržuje bezpečnost při různých činnostech, chrání si svoje zdraví i zdraví ostatních, šetrně zachází s pomůckami jemu svěřenými. Snaží se o toleranci, pochopení a dodržování vzájemných mezilidských vztahů nejen ve škole, ale i na veřejnosti.

Stupeň 2

Žák porušuje dohodnutá pravidla stanovená školním řádem, svým chováním často ohrožuje ostatní, nedbá o šetrné zacházení se školním a cizím majetkem, porušuje bezpečnostní pokyny. Jeho vystupování ve škole a na veřejnosti neodpovídá zásadám dobrých mezilidských vztahů (pokusy o podvádění, ubližování druhým, nevhodné či vulgární chování...).

Stupeň 3

Žák nedodržuje stanovená pravidla, úmyslně ničí cizí a školní majetek, vůbec nerespektuje pokyny k ochraně zdraví při různých činnostech. Svým chováním ohrožuje zdraví a bezpečnost ostatních spolužáků.

Tabulkou jsou přesně stanoveny odměny nebo kázeňská opatření, které může žák 2. Základní školy Cheb obdržet.

Tabulka 10

Odměny a kázeňská opatření 2. Základní školy v Chebu		
Odměny		
Malé odměny	Za co?	Co?
	za bezproblémové plnění školních povinností, za chování v souladu se školním řádem, za pomoc při akcích školy	žáci 1. ročníku knihu pochvalný list exkurze nebo výlet v blízkém okolí školy spaní ve škole
Velké odměny	za soustavné bezproblémové plnění celoškolní služby (zvonění, třídní kniha, připravenost celé třídy na začátku hodiny aj.) za mimořádný čin za práci ve školním parlamentu v rámci	vedení jména žáka a jeho přínosu na tabuli cti pochvala na vysvědčení exkurze nebo výlet s větším nárokem na finanční zajištění, se spolupodílem žáka (lanové centrum, aquapark aj.)

	školního klubu za vzornou reprezentaci školy na veřejnosti	
Kázeňská opatření		
Malá kázeňská opatření	za opakované nesplnění úkolu, který byl udělen za porušení školního řádu za neplnění školních povinností po předchozí domluvě s třídním učitelem	napomenutí, popř. důtka třídního učitele týdenní, popř. dvoutýdenní služba ve prospěch školy pozvání rodičů do školy na projednání možností nápravy
Velká kázeňská opatření	za hrubé porušení školního řádu (agresivní chování, záškoláctví, nošení nebo požití cigaret, alkoholu nebo jiných zdraví škodlivých látek, nošení nebo používání nebezpečných předmětů - nože, boxery apod.)	<u>Při první události a do 10 neomluvených hodin</u> důtka ředitele školy služba ve prospěch školy dále pravidelná účast 1x týdně na rozhovoru s výchovným poradcem se zaměřením na sebereflexi žákova chování <u>po dobu 1 měsíce.</u>
		<u>Při opakované události a do 25 neomluvených hodin</u> dvojka z chování služba ve prospěch školy dále pravidelná účast 1x týdně na rozhovoru s výchovným poradcem se zaměřením na sebereflexi žákova chování <u>po dobu 2 měsíců</u>
		<u>Při dalším opakování události a nad 25 neomluvených hodin</u> trojka z chování služba ve prospěch školy dále pravidelná účast 1x týdně na rozhovoru s výchovným poradcem se zaměřením na sebereflexi žákova

4.10 Komisionální přezkoušení

Má-li zákonný zástupce žáka pochybnosti o správnosti hodnocení na konci prvního nebo druhého pololetí, může do tří pracovních dnů ode dne, kdy se o hodnocení prokazatelně dozvěděl, nejpozději však do tří pracovních dnů od vydání vysvědčení, požádat ředitele školy o komisionální přezkoušení žáka.

Komisi pro komisionální přezkoušení jmenuje ředitel školy; v případě, že vyučujícím daného předmětu je ředitel školy, jmenuje komisi krajský úřad.

Komise je tříčlenná a tvoří ji:

- předseda, kterým je ředitel školy, popřípadě jím pověřený učitel, nebo v případě, že vyučujícím daného předmětu je ředitel školy, krajským úřadem jmenovaný jiný pedagogický pracovník školy;
- zkoušející učitel, jímž je vyučující daného předmětu ve třídě, v níž je žák zařazen, popřípadě jiný vyučující daného předmětu;
- přísedící, kterým je jiný vyučující daného předmětu nebo předmětu stejné vzdělávací oblasti stanovené Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání;

Termín komisionálního přezkoušení se koná nejpozději do 14 dnů od doručení žádosti nebo v termínu dohodnutém se zákonným zástupcem.

Výsledek přezkoušení již nelze napadnout novou žádostí o přezkoušení. Výsledek přezkoušení stanoví komise podle §15 odst. 3. Ředitel školy sdělí výsledek přezkoušení prokazatelným způsobem žákovi a zákonnému zástupci žáka. V případě změny hodnocení na konci prvního nebo druhého pololetí se žákovi vydá nové vysvědčení.

O přezkoušení se pořizuje protokol, který se stává součástí dokumentace školy.

Žák může v jednom dni vykonat přezkoušení pouze z jednoho předmětu. Není-li možné žáka ze závažných důvodů ve stanoveném termínu přezkoušet, stanoví orgán jmenující komisi náhradní termín přezkoušení.

Žáci, kteří na daném stupni Základní školy dosud neopakovali ročník a kteří na konci druhého pololetí neprospěli nejvýše ze dvou povinných předmětů s výjimkou předmětů výchovného zaměření, konají z těchto předmětů opravné zkoušky.

Termín je stanoven po dohodě se zákonným zástupcem do konce příslušného školního roku – do 31. 8.

Konkrétní obsah a rozsah přezkoušení stanoví ředitel školy v souladu se školním vzdělávacím programem.

Vykonáním přezkoušení není dotčena možnost vykonat opravnou zkoušku.

4.11 Opravná zkouška

Žák koná opravnou zkoušku v případě, že byl na konci druhého pololetí klasifikován stupněm nedostatečně nejvýše ve dvou předmětech.

Komisi pro opravnou zkoušku jmenuje ředitel školy; v případě, že je vyučujícím daného předmětu ředitel školy, jmenuje komisi krajský úřad.

Termíny opravných zkoušek určí ředitel školy tak, aby byly vykonány nejpozději do 31. srpna. Pokud se žák v tomto termínu z vážných důvodů nemůže k opravné zkoušce dostavit, lze povolit vykonání opravné zkoušky nejpozději do 15. září. Do té doby žák navštěvuje podmíněčně nejbližší vyšší ročník.

Žák může v jednom dnu skládat pouze jednu opravnou zkoušku. O jejím termínu informuje třídní učitel písemně zákonného zástupce. Žák, který se bez vážných důvodů ve stanoveném termínu k opravné zkoušce nedostaví a do dvou dnů se neomluví, je klasifikován z daného předmětu stupněm prospěchu nedostatečný.

4.12 Dodatečná zkouška

Dodatečnou zkoušku koná žák:

- který nemohl být klasifikován pro závažné objektivní příčiny na konci prvního pololetí (termín dodatečné zkoušky určí ředitel školy tak, aby klasifikace mohla být provedena nejpozději do dvou měsíců po skončení prvního pololetí, ve výjimečných případech do konce klasifikačního období za druhé pololetí);
- který podle posouzení vyučujícího nemá v daném předmětu dostatečný počet známek ve srovnání s ostatními žáky třídy z důvodu vysoké absence (o dodatečné zkoušce rozhoduje pedagogická rada na návrh vyučujícího daného předmětu);

Termín dodatečné zkoušky určí ředitel školy tak, aby klasifikace mohla být provedena do 31. srpna příslušného školního roku, nejpozději do 15. října. Do té doby žák navštěvuje podmíněně vyšší ročník. Žák, který z vážných důvodů nemohl být klasifikován ani do 15. října, opakuje ročník.

4.13 Postup do dalšího ročníku

Do vyššího ročníku postoupí žák, který na konci druhého pololetí prospěl ze všech povinných předmětů stanovených vzdělávacím programem s výjimkou předmětů výchovného zaměření stanovených rámcovým vzdělávacím programem a předmětů, z nichž byl uvolněn. Do vyššího ročníku postoupí i žák prvního stupně Základní školy, který již v rámci prvního stupně opakoval ročník, a žák druhého stupně Základní školy, který již v rámci druhého stupně opakoval ročník, a to bez ohledu na prospěch tohoto žáka.

5 Hodnotící metody a prostředky využívané na 2. Základní škole Cheb

O způsobech hodnocení učitel 2. Základní školy Cheb vědomě rozhoduje, plánuje je systematicky a komplexně v souvislosti se základními principy a strategickými postupy, které ve výuce používá.

Hodnocení probíhá v různých situacích, je tudíž přirozené, že využíváme všech forem hodnocení a jejich kombinací.

Důležité je zvolit adekvátní způsob hodnocení. Na to musí pedagog znát všechny výhody a nevýhody, silné a slabé stránky jednotlivých způsobů a metod.

K **získávání podkladů** pro hodnocení výchovně-vzdělávacích výsledků a chování žáka využívá učitel zejména **tyto metody, formy a prostředky**:

5.1 Soustavné diagnostické pozorování žáka s vedením záznamů o žáku

Učitelé 2. Základní školy Cheb sledují své žáky, jsou předmětem jejich zájmu. Snaží se bedlivě rozeznávat rodinné prostředí žáků, hodnoty žáků, jejich schopnosti, jejich vztah ke škole a k vyučovacím předmětům. Vedou rozhovory se zákonnými zástupci nezletilých žáků.

Učitel vede dialog s žákem ve všech segmentech vzdělávání z hlediska naplňování cílových kompetencí vzdělávání.

Učitelé konzultují s ostatními vyučujícími a podle potřeby i psychologickými a zdravotnickými pracovníky. Vysledují různé poruchy učení u žáků.

Škola spolupracuje dlouhodobě s Psychologicko-pedagogickou poradnou v Chebu. Ve spolupráci s poradenskými zařízeními je vytvářena nabídka diagnostiky k zaměření žáka vzhledem k dalšímu vzdělávání a povolání, k dispozici žákům jsou informační materiály o středním školství a trhu práce z Úřadu práce Cheb.

2. Základní škola Cheb monitoruje rizika sociálně patologických jevů pomocí dotazníků pro žáky a rodiče a při varovných signálech koordinuje postup výchovný poradce, který svolává setkání s rodiči, konzultace s žáky a nabízí:

- poradenství při řešení a prevenci sociálně patologických jevů – rodině a žákovi
- poradenství v obtížných životních situacích žákům, zákonným zástupcům žáka v souvislosti s výchovou dětí

O žákovi vede třídní učitel záznamy do katalogových listů žáků.

5.2 Soustavné sledování výkonů žáka a jeho připravenosti na výuku

Učitelé 2. Základní školy Cheb sledují výkony svých žáků a domácí přípravu na vyučování. Dohodli se, že vypracování domácích úkolů ukotví ve **třídním řádu**. Ten byl žáky třídy sestaven při práci v třídnické hodině jako seznam prioritních bodů školního řádu, které budou žáci třídy striktně dodržovat. V třídním řádu je mimo jiné dáno, že domácí úkoly mohou být **povinné** (k procvičení nového učiva), **nepovinné** (k utvrzování již probraného učiva, sběr materiálu k projektovému vyučování) či domácí úkoly **nad rámec vyučování**, které budou hodnoceny jako **práce navíc**.

Práci navíc bude žák prezentovat např. formou **referátu nebo prezentace** a následně **diskuse** s **hodnocením skupiny** a **hodnocením učitele**.

Na nástěnkách s týdenními plány a úkoly si žák sám přiřazuje míru splnění úkolů. Podle rozvrhu si **plánuje** vypracování povinných a nepovinných domácích úkolů.

Popřípadě přesouvá nesplněné úkoly do dalších dnů vyučování. Na konci týdne by však měl mít všechny povinné úkoly dané týdenním plánem splněny.

Nepřinesený povinný domácí úkol se zapíše do žákovské knížky jako sdělení, že žák úkol nemá, nikoliv však hodnotit klasifikačním stupněm 5.

Veškerá domácí příprava by měla být vyhodnocována a přiřazena k hodnocení žáka jako aktivní příprava na vyučování.

5.3 Různé druhy zkoušek

Zkoušky mohou být

- **písemné, ústní, grafické, praktické, pohybové**
- didaktické **testy, diktáty po předchozí přípravě**
- vstupní **prověrky**

Hodnocení dle bodovací či procentuální tabulky

Body označují přesně doplňované nebo hodnocené jevy, na které je práce zaměřena. Každé cvičení písemné zkoušky nebo testu je opatřeno rámečkem s maximálním počtem bodů a prázdným políčkem pro počet žákem dosažených bodů.

Hodnocení diktátů s individuálním přístupem ke každému jedinci

Ústní a písemná procvičovací cvičení

Hodnocení vzájemnou opravou nebo opravou žákem.

Při určování mluvnických kategorií u ohebných slovních druhů je **každá kategorie** hodnocena **zvlášť**. Žák i učitel má větší přehled o chybách a může s nimi pracovat dále, minimalizovat počet chyb nebo je odstranit zcela. V matematických cvičeních zadáváme jen **čtyři příklady** pro snadnější orientaci a práci s chybou.

Při procvičovacích cvičeních se hodnotí pouze jev, který je předmětem procvičování.

Práce s chybou

Hodnocení vzájemnou kontrolou, návyk zpětné kontroly vlastní práce, označení typu chyby, vysvětlení, náprava.

Experiment

Hodnocení slovní, návyk zpětné kontroly vlastní práce, sebehodnocení, vysvětlení, označení chyby a její náprava.

Samostatné kontrolní práce a prověrky bychom měli oznamovat žákům vždy předem a včas. Měl by být sdělen rámcový obsah i rozsah práce, kritéria hodnocení a kritéria úspěšnosti. Je to jedna z věcí, která by měla být jasně formulována i ve školním řádu.

5.4 Pravidla prověřování vědomostí formou prověrek a zkoušení

Písemné práce musí být rovnoměrně rozloženy v jednotlivých klasifikačních obdobích. Souhrnné písemné práce v rozsahu dvaceti minut a delší zapisují vyučující s patřičným předstihem do **Přehledu písemných prací**, který je pro každou třídu založen v její třídní knize.

Termín kontrolní písemné práce prokonzultuje učitel s třídním učitelem, který koordinuje plán zkoušení. Žáci jsou s dostatečným předstihem seznámeni s přibližným termínem zkoušky. Na jeden den je možno naplánovat jen jednu souhrnnou práci. Kontrolní práce v rozsahu 5–10 minut se do přehledu písemných prací nezaznamenávají.

V jednom dni mohou žáci konat pouze jednu zkoušku uvedeného charakteru.

Za koordinaci písemných prací je ve své třídě zodpovědná třídní učitelka nebo učitel.

Před zadáním jakékoli prověrky nebo testu zvažujeme, zda má hodnotit naučení určitým poznatkům nebo diagnostikovat učební problémy.

U otázek, úloh, testů, diktátů aj., uváděných v učebnicích, předem posuzujeme jejich vhodnost pro žáky určité třídy. Při vymýšlení otázek nebo při úpravě jejich znění je vhodné, aby je překontroloval ještě jiný učitel, a to kvůli porozumění formulaci otázek žákem i kvůli posouzení jejich jednoznačnosti. U učitelů naší školy se osvědčila úzká spolupráce učitelů paralelních tříd. Dbáme na to, aby znění úkolů a otázek bylo jasné, aby při zjišťování vzdělávacích výsledků nedocházelo k záměně nepochopení zadání za neznalost učiva.

Nepoužíváme již tradiční zkoušení žáků před celou třídou, protože je to v rozporu s výchozí filozofií vytváření bezpečného klimatu, ale také výrazná ztráta času pro ostatní žáky. Pokud ke zkoušení před třídou dojde, musí žák chtít předstoupit před třídu sám a prezentovat své znalosti, jinak je ponechán bezpečí své lavice, popřípadě skupiny, odkud své znalosti předává při společné komentované práci ostatním žákům i učiteli.

Při prověřování vědomostí:

- prověřujeme a hodnotíme to, o čem víme, že jsme žáky učili a naučili;
- dbáme, aby příklady, diktované věty nebo testy určené k hodnocení žáků obsahovaly jen to, co bylo s žáky dostatečně procvičeno;
- dbáme, aby zadání úloh bylo přiměřené věku žáků, formulované tak, aby mu žáci určitého věku mohli dobře porozumět, aby o úkolu měli již povědomí, aby se již s podobným úkolem někdy setkali;
- ústní zkoušení vedeme tak, abychom při něm zjišťovali, co žák umí, ne to, co ještě neumí;
- při ústním zkoušení dbáme na to, aby zkoušení neprobíhalo před tabulí, před ostatními žáky, což by mohlo vyvolat stres zkoušeného žáka a pro ostatní by to byla ztráta času, ponecháme žáku v odpovědích na otázky bezpečí jeho

---

pracovního místa, pouze v případě, že zkoušený žák chce před třídu předstoupit, umožníme mu to;

- písemnou práci na závěr určitého celku nezadááme předčasně, ale až když žáci svými projevy prokazují, že jsou na písemnou práci vybaveni vědomostmi;
- při prověřování učiva probíraného před delší dobou ho s žáky nejprve vhodně zvolenou formou zopakujeme, a to alespoň krátce a v několika po sobě jdoucích hodinách;
- při hodnocení žáka bereme v úvahu a hodnotíme i pokrok, jaký žák za určité období udělal a jaká byla jeho snaha k odstranění nedostatků;
- všechna hodnocení vyjadřujeme jako objektivní informaci povzbudivého charakteru;

Učitelé 2. Základní školy Cheb mají k dispozici **procentuální tabulku hodnocení**.

Tabulka 11

Tabulka % hodnocení pro žáky 2. Základní školy Cheb	
klasifikační stupeň	procenta
1	do 90 %
2	do 75 %
3	do 45 %
4	do 25 %
5	Do 0 %

Žákovské práce hodnocené body se převádějí dle procentuální tabulky.

Pokud učitelé naší školy hodnotí slovně, mají k dispozici **příklad** použití **slovního hodnocení**.

Tabulka 12

Ukazatele jednotlivých stupňů při použití slovního hodnocení

Stupeň hodnocení	Kvalita ziskavých znalostí a dovedností	Uplatňování znalostí a dovedností	Kvalita myšlení	Kvalita komunikativních dovedností

1 Výborný	ovládá učivo	samostatně uplatňuje znalosti a dovedností	samostatný, tvořivý pohotový, dobře chápe souvislosti originální	vyjadřuje se výstižně, souvisle adekvátně věku přesně, správně
2 Chvalitebný	v podstatě ovládá	vyžaduje drob- nou pomoc při uplatňování znalostí a dovedností	celkem samostatný tvořivý a pohotový	vyjadřuje se celkem výstižně souvisle
3 Dobry	ovládá s mezerami	vyžaduje drob- pomoc, je méně samostatný	méně samostatný tvořivý, pohotový vesměs napodo- buje ostatní	vyjadřuje se ne vždy přesně někdy nesouvisle často dělá chyby
4 Dostatečný	ovládá se závažnými mezerami	znalosti a do- vednosti i přes pomoc uplatňuje	napodobuje ostatní ovšem často chybně nesamostatný nechápe souvislosti	vyjadřuje se se značnými obtížemi nesouvisle

Při hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se učitelé při hodnocení orientačně řídí následující tabulkou.

Tabulka 13

Hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Hodnotící škála – orientační

hodnoty

procenta	chybovost	slovní hodnocení	využití znalostí	stupeň
100 – 80%	prakticky bezchybný stav	vynikající, příkladný bezvadný, výborný	vždy	1
79 – 60%	převládající pozitivní zjištění, dílčí chyby	velmi dobrý, nadprůměrný Chvalitebný	často	2
59 – 30%	pozitivní a negativní v rovnováze	průměrný, dobrý	někdy	3
29 – 10%	převaha negativních zjištění, výrazné chyby	podprůměrný, citelně slabá místa, dostatečný	zřídka	4
pod 10%	zásadní nedostatky	Nevyhovující stav, nedostatečný	vůbec	5

5.5 Kontrolní písemné práce a praktické zkoušky

- výstupní práce v 5. ročníku, ročníkové práce ve 3. a 4. ročníku

Hodnocení dle bodové nebo procentuální tabulky klasifikačním stupněm, podle přehledu kritérií slovně nebo klasifikačním stupněm nebo kombinací hodnocení.

- **absolventské práce v 9. ročníku** (slovní hodnocení a tabulka kritérií)
- samostatné ročníkové práce v 6. – 8. ročníku, práce po ukončení tématu
- kontrolní pololetní práce

Tyto práce jsou podkladem pro klasifikaci, ale slouží zároveň pro zhodnocení pokroku žáka.

- laboratorní práce

Slovní hodnocení, známkou nebo kombinací hodnocení.

5.5.1 Samostatné práce

- (ročníkové, výstupní v 5. ročníku, absolventské v 9. ročníku)

Splnění formální struktury práce

- stanovení osnovy
- členění podle osnovy – titulní strana, úvod
- uvedení literatury, zdrojů, závěr
- velikost písma, členění na odstavce
- přílohy, technická dokumentace

Grafická úprava, obrazová dokumentace

- věcná obrazová dokumentace
- vhodné přílohy
- jednotnost úpravy (nadpisy, odstavce)
- výběr textu, přehlednost, čitelnost
- čistota provedení

Použité zdroje, práce s informacemi – knihy, internet, průzkum, beseda

- výběr 2 a více zdrojů
- výběr vhodných údajů a informací
- třídění údajů a informací
- technické zvládnutí práce s ICT – případný výtisk textu, obrázků atd.

Obsahová a věcná správnost, propojení oborů

- propojení více oborů (alespoň 2 oborů)
- věcná správnost

- obsahová správnost, logický sled, návaznost
- hloubka vlastních myšlenek
- vyvozený závěr

Gramatická a stylistická úroveň

- užití jazykových prostředků z hlediska slohotvorných činitelů
- slovní zásoba
- respektování pravopisných pravidel
- logičnost v uspořádání projevu
- kompozice, odstavce

Originalita, tvořivost, aktivita

- aktivní přístup k vyhledávání zdrojů a pramenů
- tvořivé zpracování získaných informací
- přínos vlastních myšlenek a dedukcí (závěr)
- aktivní spolupráce s garantem absolventské práce
- originalita zpracování

Úroveň prezentace

- souvislý, kultivovaný a stylisticky správný projev
- použití spisovného jazyka
- schopnost zaujmout posluchače
- schopnost hovořit „spatru“ s oporou textu
- diskuse
- schopnost reagovat na dotazy a připomínky posluchačů

5.5.2 Absolventské práce v 9. ročníku

Tabulka 14

Hodnocení absolventské práce žáka 2. Základní školy Cheb						
Jméno:			Třída:		Školní rok:	
Název práce:						

1. splnění formální struktury práce	2. graf. úprava, obrazová dokum.	3. použité zdroje, práce s informacemi (internet, knihy, beseda, průzkum)	4. obsahová a věcná správnost, propojení oborů	5. gramatická a stylistická úroveň	6. originalita, tvořivost, aktivita	7. úroveň prezentace ve třídě
Hodnocení práce:						
Stupeň hodnocení:						
velmi dobrý – úspěšný – vyhovující – nevyhovující					Stupnice	body
					velmi úspěšný	70–60
počet bodů:	úspěšnost:				úspěšný	59–45
					vyhovující	44–25
doporučeno – nedoporučeno k prezentaci					nevyhovující	24 a méně
Hodnotil:	Datum:	Podpis hodnotícího:			Podpis rodiče:	

Maximální počet dosažených bodů jednotlivých hodnocených celků je 10, minimální 0. Maximální počet bodů absolventské práce je 70.

5.6 Analýza různých činností žáka

- kvízy na způsob pořadu Risk nebo Kdo chce být milionářem?
- koncepty slohových prací
- zpracování poznámek, dohledávání informací v médiích
- práce s textem a odbornými příručkami, tabulkami, dokumenty a informačními
- technologiemi

-
- práce s přírodninami a fyzikálními tělesy, mapou, slepou mapou
  - hodnocení práce ve dvojicích, skupinách
  - referáty, vystupování na exkurzi, zapojení v diskusi (diskusní kruh)
  - projektové vyučování
  - myšlenkové mapování
  - vystoupení žáka, schopnost demonstrace
  - zapojení do soutěží, práce a aktivity pro školu, individuální nadstavbová činnost
  - vlastní literární, výtvarná a hudební tvorba
  - v 5. a 9. ročníku testy Scio nebo Cermat

Škola může nabídnout vedle možnosti srovnávacích objektivizovaných testů, které jsou jednoznačně formami vnější srovnávací evaluace, také možnost využívání softwarových produktů, které umožní bez jakéhokoli zásahu pedagoga ověření stupně dosažených znalostí a dovedností v počítačových učebnách.

5.6.1 Slohová práce

- stylistická úroveň, originalita
- grafická úroveň
- pravopis
- struktura práce
- dodržení osnovy

Hodnocení klasifikačním stupněm, symbolem, slovně nebo kombinací hodnocení.

5.6.2 Kratší samostatné práce (teoretické, praktické)

teoretické

- úroveň vědomostí
- informační zdroje
- aplikace teoretických vědomostí při řešení konkrétního problému
- úroveň vyjádření
- věcná správnost

praktické

- využití teoretických znalostí

-
- originalita řešení – různé varianty
  - preciznost
  - estetičnost a funkčnost
  - praktické využití výrobku

Hodnocení dle typu práce klasifikačním stupněm, symbolem, body, procenty, samostatně žákem nebo ve dvojici.

5.6.3 Čtenářské kompetence

- úroveň hlasitého čtení
- porozumění textu
- orientace v textu
- schopnost reprodukovat text
- aplikace získaných informací v běžném životě

Hodnocení slovně, symbolem

5.6.4 Práce s dokumenty, přírodninami, fyzikálními tělesy (experiment)

- dovednost orientace a vyhledávání údajů v nákresech, tabulkách, grafech a přehledech, v odborných textech, atlasech přírodnin
- vyhledávání údajů pro řešení úkolů v pracovních sešitech
- schopnost zkoumat dané přírodniny či děje a jevy, porovnávat jejich důležité znaky
- analyzovat a syntetizovat výsledky svého pozorování
- dovednost poznávat, určovat dané přírodniny, zařazovat je do systému
- schopnost zkoumat fyzikální tělesa, látky, děje a jevy, mechanismy a chápat principy jejich funkce, dovednost demonstrace fyzikálních pokusů
- dovednost práce s mapami a se slepými mapami (prostorová orientace)

Hodnocení dle způsobu využití klasifikačním stupněm, v případě experimentu slovně (práce s chybou).

5.7 Hodnocení vycházející z pozorování

- projekty
- laboratorní práce
- skupinová práce
- individuální tvorba, referát

Posuzuje se průběh procesu. Je hodnoceno slovně na základě předem stanovených kritérií, popřípadě symbolem.

5.7.1 Projekty

Jedním z pilířů výchovně vzdělávacího programu 2. Základní školy Cheb je projektové vyučování. Ve škole jsou realizovány krátkodobé projekty. Většina z nich je realizována na úrovni jednotlivých ročníků. Mnoho projektů však probíhá celoškolně nebo spojením několika tříd. Žáci pracují v projektech většinou ve výuce, mnohdy však také v případě jejich zájmu v době odpoledních zájmových aktivit (např. vydávání školního časopisu, práce v Klubech tvořivých Americká) nebo prázdnin (např. dílny k přípravě vánočního jarmarku).

Ve výhledu je 2. Základní škola Cheb připravena po ověření kladů projektového vyučování v letošním školním roce připravit jednotné projekty pro každý školní rok. Chceme v dětech pěstovat a podporovat tvořivost, samostatnost, komunikaci, spolupráci, ale také ohleduplné chování.

Máme připravené celoroční projekty o historii a současnosti Chebu nazvané Mé město a okolí, o historii naší školní budovy jako Paměti školního strašidla, projekt o šikovnosti obyvatel regionu nazvaný Dovedné ruce našich předků, o poznávání literatury Malý princ z 2. Základní školy Cheb. K porovnávání a poznávání sebe sama, svého okolí, v orientaci v mezilidských vztazích, umění hledat řešení v reálných situacích, rozpoznání a odmítnutí negativních jevů má pomoci připravovaný projekt Z pohádky do pohádky. Na intenzivní činnost při naplňování cílů v celoročních projektech má pomoci zaměření, náplň a práce v Klubech tvořivých Americká.

Protože náplň projektů je realizována skupinovou, kooperativní a týmovou prací, platí zde stejná kritéria hodnocení.

Skupinovou prací, kooperativní vyučování a projekty hodnotíme na 2.

Základní škole Cheb z následujících pohledů:

Práce skupiny jako celku

- hodnotíme způsob organizace ve skupině
- rozdělení rolí ve skupině
- míru splnění úkolu
- zhodnocení zvoleného postupu

-
- způsob a kvalitu prezentace
  - písemné a grafické zpracování

Práce jednotlivce ve skupině

- skupina sama určí, kdo pracoval nejlépe
- vyhodnotí podíl jednotlivců na konečném výsledku

Hodnocení kooperativního vyučování

Hodnocení kooperativního vyučování má, vzhledem ke způsobu, jakým je vyučování vedeno, také svůj specifický charakter. Žák není hodnocen vyučujícím individuálně, hodnocena je skupina jako celek. Pokud skupiny řešily stejný úkol, je možné je vzájemně porovnávat, pokud řeší každá skupina jinou část většího projektu, je nutné hodnotit každou z nich samostatně. Hodnocení jednotlivců je možné nechat na skupině, protože skupina sama nejlépe ví, jak který žák přispěl k jejímu výsledku, je však nutné ho korigovat, aby vždy motivovalo ke spolupráci v rámci skupiny, nikoliv k soutěžení mezi členy jedné skupiny.

Řešení problémů

- analýza, pojmenování problému
- různé varianty řešení
- volba strategických postupů
- členění úkolu na jednotlivé kroky
- systematický a logický postup
- kontrola výstupu a odstranění chyb

Práce s informačními zdroji

- analýza dosavadních znalostí
- analýza chybějících znalostí
- vyhledání příslušných zdrojů
- vybírání podstatných informací
- schopnost práce s ICT

Práce ve skupině

- schopnost rozdělení rolí
- schopnost komunikace ve skupině

-
- plnění úkolů v zájmu skupiny
  - prosazení vlastního názoru
  - vytváření příjemné pracovní atmosféry

Tvořivost, iniciativa

- zájem o práci
- využití svého talentu, nadání
- originalita řešení
- samostatnost

Úroveň výstupu

- věcná správnost
- členění, přehlednost
- estetická a grafická úroveň
- novost myšlenek, využití v praxi

Prezentace výstupu z projektu

- souvislý, kultivovaný a stylisticky správný projev
- použití spisovného jazyka
- schopnost zaujmout posluchače
- schopnost hovořit „spatru“ s oporou textu
- schopnost reagovat na dotazy a připomínky posluchačů

Způsob hodnocení je dopracován podle typu projektu:

- **hodnocení jednotlivce** – hodnocení slovní, popřípadě stejný způsob hodnocení jako u samostatných prací (hodnocení slovní + tabulka)
- **hodnocení skupiny nebo dvojice** – slovní hodnocení stručně v daném rozsahu, stručný záznam do dokumentace
- **autoevaluace žáka (skupiny)** – toto hodnocení se předpokládá v celém rozsahu na 2. stupni, na 1. stupni zjednodušená forma

5.7.2 Laboratorní práce

- dodržování bezpečnosti práce, bezpečná manipulace s pomůckami a chemikáliemi
- dodržování postupu práce podle zadání úlohy či pokynů učitel
- manuální zručnost při plnění úkolů
- splnění zadaných úkolů (organizace práce)

-
- formulace výsledků pozorování či pokusu, vyvozování závěrů, popř. schopnost zevšeobecnění závěrů
  - tvorba písemného záznamu – stylistická i grafická úroveň práce
  - schopnost týmové spolupráce, určení a plnění své role při práci ve skupině

Hodnocení slovně, popřípadě klasifikačním stupněm se slovním hodnocením.

5.7.3 Skupinová práce

Skupinová práce

Při práci ve skupinách je učitelem zadán konkrétní úkol pro celou skupinu. Záleží na skupině samotné, jak si dílčí úkoly mezi jednotlivé členy rozdělí, jestli se zapojí všichni členové skupiny rovnoměrně, nebo jestli někdo odmítne ve skupině pracovat. Nikoho pro práci nenutíme. Každý může mít různé důvody, proč se skupinou ve stanovený čas pracovat nechce. Učitel však sleduje, aby skupina sama některé členy nevytěšnila a také, jestli některý z žáků práci nebojkotuje.

Dětem se ale práce ve skupinách opravdu líbí a těší se na ni téměř vždy. Pokud se nějaký z žáků do práce nezapojí hned, zpravidla se ke skupině po zahájení práce sám přiblíží, zapojí se do diskuse, která probíhá mezi členy skupiny a při další skupinové práci se zapojí automaticky.

Kooperace

Kooperativní či kolaborativní vyučování přináší jistá rizika v tom, že žáci, kteří nejsou přímo frontálně vedeni, a kteří jsou rozděleni do malých skupin, se budou při výuce věnovat něčemu jinému než dané problematice.

Proto hledáme kritéria, jejichž dodržování pomůže udržet pozornost žáka:

- učitel stanoví členy skupiny
- velice plodná je práce ve dvojici, skupiny po šesti jsou nejlepší, vyplatil se nám sudý počet členů skupiny z důvodu snadnější spolupráce při soustředěném očním kontaktu, šestičlenné skupiny volíme také díky poměrně vysokému počtu žáků ve třídě;
- učitel vytváří skupiny tak heterogenní, jak je to jen možné, míchaje akademické schopnosti (vysoké, střední, nízké), osobnosti (otevřené a

---

rezervované), pohlaví i zájmy, současně se ujišťuje, že každá skupina je etnicky i kulturně různorodá;

- učitel může zadat jednotlivé konkrétní úkoly pro všechny členy skupiny a skupina si je sama podle svých možností rozdělí mezi jednotlivé členy nebo může zadat konkrétní úkol každému jednotlivci skupiny, což se nám vyplatilo zvláště v počátku kooperativní práce;
- každý člen skupiny má svůj úkol;
- skupina pak sama zkontroluje úroveň dosažených výsledků jednotlivců a spolupracuje na úspěšném dokončení kooperativní práce vzájemnou pomocí;
- učitel by měl být zapojen do skupinových diskusí a často se přesouvat od jedné skupiny ke druhé
- učitel mění způsob skupinové aktivity. Všechny skupiny mohou pracovat na stejném projektu a pak si navzájem porovnat výsledky nebo může každá skupina řešit část většího projektu;
- podle zadaného úkolu je vhodné, aby mluvčí každé skupiny zapsali výsledky na tabuli nebo flip;
- skupiny se mohou rozdělit na menší skupinky pro rozhovory;
- učitel podporuje každou skupinu, aby fungovala jako tým

Hodnotíme:

- podíl na práci skupiny
- vlastní tvůrčí přínos
- organizace práce ve skupině
- schopnost akceptovat názory ostatních a obhájit svá stanoviska
- prezentace výstupu

Jednou z dovedností, kterou učitelé 2. Základní školy v Chebu cíleně rozvíjí, je dovednost pracovat v týmu. Vedeme žáky k tomu, aby hodnotili své výkony při skupinové práci. Nejprve se žáci ohodnotí sami, potom je hodnotí ve stejné škále spolužáci, kteří pracovali ve stejné skupině. Učitel tak získá informaci nejen o tom, jak se vidí sami žáci, ale i o tom, jak je vidí jejich spolužáci. Žáci 5. tříd a žáci 2. stupně používají pro sebehodnocení své práce při skupinové práci, většinou při plnění úkolů daných rozsáhlejším projektem, tabulku sebehodnocení skupinové práce.

Tabulka 15

Sebehodnocení skupinové práce		
sledovaný okruh	dovednost	odpověď

		téměř vždy	často	někdy	zřídka
Podíl na práci skupiny	Bez zaváhání se účastnil diskuse ve skupině				
	Na práci skupiny se podílel odpovídající měrou				
	Pokoušel se ve skupině dominovat, přerušoval ostatní				
	Účastnil se skupinových aktivit				
Držení se tématu	Dával pozor, poslouchal, co bylo řečeno a uděláno				
	Poznámkami se snažil vracet skupinu k tématu				
	Vzdaloval se od tématu nebo měnil téma				
	Držel se tématu				
Navrhování užitečných nápadů a myšlenek	Přicházel s myšlenkami a nápady, které pomáhaly skupině v práci				
	Přicházel s užitečnou kritikou a komentáři				
	Ovlivnil rozhodnutí skupiny				
	Přišel s užitečnými nápady				
Uznání	Vyjadřoval se pozitivním a povzbuzujícím způsobem o členech skupiny a jejich nápadech				
	Vyjadřoval ostatním uznání a pochvalu za nápady				
	Vyjadřoval se znevažujícím nebo nepřátelským způsobem o členech skupiny				
	Vyjadřoval druhým uznání				
Zapojování druhých	Snažil se zapojit ostatní členy skupiny, vybízel je ke				

	spolupráci				
	Snažil se docílit, aby skupina spolupracovala				
	Vážně se zabýval nápady, se kterými přišli ostatní				
	Snažil se zapojit ostatní				
Komunikace	Mluvil jasně a srozumitelně				
	Vyjadřoval své myšlenky jasně a efektivně				
	Komunikoval jasně a srozumitelně				
Celkový dojem	Skupina mi pomohla zlepšit porozumění problému a způsobům jeho řešení lépe, než kdybych pracoval sám				
	Práce ve skupině byla velmi příjemnou zkušeností				

5.7.4 Referáty

- práce s informačními zdroji
- obsahová stránka
- ústní prezentace
- vlastní myšlenky
- motivace pro využití

Hodnocení klasifikačním stupněm, symbolem, slovním hodnocením.

5.7.5 Individuální a nadstavbová činnost

- vlastní iniciativa a zájem o práci v hodině
- plnění dobrovolných úkolů
- příprava na soutěže (řešení teoretických i praktických úkolů)
- dosažené výsledky v soutěži

Hodnocení slovně, dle uvážení klasifikačním stupněm, symbolem, portfolio.

5.7.6 Portfolio

-
- **hodnocení portfolia učitelem** – vyhodnotí pokrok žáka ústně při třídění, řízeným rozhovorem, diskusí, provede stručný záznam
  - **hodnocení portfolia žákem** – vyhodnocuje při třídění slovně, může i písemně (líbilo se – nelíbilo, daří se – nedaří se....)
  - **hodnocení portfolia rodiči** – při třídních schůzkách, konzultačních hodinách, na závěr 1. a 2. pololetí odnáší žák portfolio k nahlédnutí domů, rodič může slovně hodnotit žákův výkon nebo připojí písemné zhodnocení
  - všechna písemná zhodnocení se zakládají do portfolia

5.7.7 Exkurze

- aktivní účast na přípravě exkurze
- zájem o téma exkurze
- příprava, prezentace – ústní projev
- získané dovednosti a vědomosti
- zpracované materiály, článek

Hodnoceno slovně, symbolem, záznam, portfolio.

5.7.8 Cvičení v přírodě

- splnění úkolu dovednostního i vědomostního charakteru (aplikace dovedností)
- správnost vyřešení úkolu
- dodržování postupů podle zadaných pokynů
- správná organizace práce
- schopnost plnit praktické úkoly, manipulace s pomůckami
- dodržování pravidel bezpečnosti
- schopnost týmové práce, zastávání své role ve skupině
- případná tvorba písemného záznamu, formulace výsledků

Hodnocení slovně, symbolem.

5.8 Průběžné slovní hodnocení

Průběžné hodnocení:

-
- hodnotí dílčí výsledky žáků, mapuje jednotlivé kroky vzdělávání
  - je zaměřeno na podporu učení a zlepšování výkonu
  - respektuje jedinečnost, individualitu každého žáka
  - hodnotí autentické situace, problémy, realitu, nehodnotí pouze reprodukci učiva, ale produkci něčeho nového, tvůrčí projev s použitím učiva. Prostředkem autentického hodnocení se stane žákovo portfolio. Jeho obsah, formy, ukládání, doplňování, záznamy, časové období ustanoví na základě vzájemné dohody vyučující
  - hodnocení předchází stanovení kritérií, s kterými je žák seznámen. Jejich počet není přehnaný, obměňují a doplňují se, žák je může sám kontrolovat
  - s chybou pracujeme jako s informací, která vyzývá k nápravě

Uplatňuje se jako ústní (ve vyučovacích hodinách, konzultacích, třídních schůzkách), písemné (do notýsku, žakovské knížky, ke kontrolním pracím) a při představení konkrétní práce dětí (třídní slavnosti, prezentace práce).

Je nutno hodnotit žáka z celé šíře hodnot za použití všech uvedených metod a forem.

6 Závěr práce

Ve finském vzdělávacím systému můžeme hledat inspiraci a příklady dobré praxe, která skutečně funguje. Na druhé straně je nutné reflektovat vlastní pedagogickou práci, zhodnotit náš český přístup k vyučování, naše investice a snahy, které se zrcadlí na výsledcích.

Finové usilovně a s kreativitou pracují na tom, aby byli úspěšní. Jejich země je příkladem toho, že když se investuje, a to zdaleka nejen finančně, do vzdělávání,lepší se i výsledky.

Můžeme se inspirovat jejich nápaditou neformální klasifikační stupnicí, která lépe vypovídá o dílčích úspěších žáka.

Obohatit nás může i individuální přístup k žákům, kde namísto hledání chyb v dětech, je vhodnější zauvažovat při hodnocení nad výběrem metod, zda skutečně umožňují jednotlivým žákům podat co možná nejlepší výkon.

Můžeme se například zamyslet nad tím, jaké používáme slovní hodnocení žáků a zdali ho používáme vůbec. Rodičovská veřejnost v globále slovní hodnocení odmítá a vyžaduje známku. Co udělat pro to, aby se slovního hodnocení užívalo v hojnější míře jako doplňku známky.

Před určením známky je dobré se zamyslet nad hodnotou výkonu žáka, popřemýšlet o něm v jiných nežli číselných kategoriích známek. Vyhňeme se tak pouhému přiřazování známek a naše hodnocení bude podepřeno kvalitním úsudkem odpovídajícím individuálnímu výkonu žáka.

Zkusme si představit, že jsme ve Finsku a předem všechny známky okomentujeme slovně. Určitě to přidá nový rozměr našemu hodnocení a ocení to i naši žáci. Finové mohou být dobrým příkladem, ale rozhodnutí ke změně musí vyjít z nás samotných.

A my, čeští učitelé, se opravdu snažíme. Na 2. Základní škole Cheb víme, že používané způsoby a metody posuzování výsledků práce žáků musí být v souladu se základní filozofií školního vzdělávacího programu, zejména s partnerským vztahem k dětem.

Každému hodnocení musí závazně předcházet jasné a srozumitelné seznámení žáka s cíli vzdělávání a k nim náležitými kritérii hodnocení. Žák má právo vědět, v čem a proč bude vzděláván a kdy, jakým způsobem a podle jakých pravidel bude v určité fázi vzdělávacího procesu hodnocen.

Do škol nově zaváděné sebehodnocení žáka je nejen nedílnou součástí procesu hodnocení, ale je současně považováno za jednu z významných kompetencí, kterou chceme žáky naučit.

Ačkoliv závěrečné rozhodnutí o známce je na vyučujícím, děti se od začátku přibírají k diskusi o známce, aby jim byla jasná hodnotící kritéria a dál se rozvíjela a posilovala jejich dovednost sebehodnocení.

Nepoužíváme již tradiční zkoušení žáků před celou třídou, protože je to v rozporu s výchozí filozofií vytváření bezpečného klimatu, ale také výrazná ztráta času pro ostatní žáky.

Žáci mají právo při zjišťování jejich znalostí bez vysvětlení říci, že nejsou připraveni, což však neplatí při souhrnnějších v předstihu oznámených písemných pracích. Používají k tomu omezující karty, tzv. žolíky.

Rozšířili jsme škálu klasifikačních stupňů. Žáci sami si vytvořili doplňující symboly ke známce. Používáme hvězdičku, podtrženou známku, tiskátka, obrázky-lepíky a mínus.

Žákům nejsou zadávány klasické písemné práce, podle kterých by se rozhodovalo o výsledné známce. Víme, že známku za klasifikační období nemůže přece zásadně ovlivňovat jedna práce žáka.

Pro přípravu na souhrnnější písemné práce se využívá kooperativní vyučování, kde skupina zodpovídá za to, že látce rozumí všichni její členové.

Skupinová práce se zásadně nehodnotí známkou. Známkou získává žák pouze za individuální výkon.

Uvedená základní východiska pro hodnocení a klasifikaci jsou závazná pro všechny vyučující.

Využíváme individuální přístup ke každému žáku. Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami vypracováváme podrobné individuální plány pro jejich vzdělávání.

Je doporučeno a je velice výhodné používat týdenní plány pro žáky. Ty obsahují stručný výčet učiva pro daný týden, místo pro vyjádření žáka, jak si myslí, že si učivo osvojil, a komentář učitele k témuž.

Někteří učitelé 2. Základní školy Cheb využívají prozatím nástěnky, které jsou opatřeny umělohmotnou mazací tabulkou na zapisování plánovaného učiva na týden a povinných, nepovinných úkolů a práce nad rámec vyučování. Součástí mazací tabulky je také fix s magnetem, pro rychlejší manipulaci, zápis na tabulku, ale také seznam žáků s volnými kolonkami, kam si žáci zapisují, jaký z úkolů splnili, jestli se jim povinný domácí úkol nepřesouvá do dalšího dne. Na konci týdne žáci zhodnotí svou práci.

Pro žáky 6. ročníků jsme vytvořili Sebehodnocení žáka jako doplněk žákovské knížky, kam si zapisují pomocí zvolených symbolů míru úspěšnosti v dané školní činnosti.

K sebehodnocení své práce ve vyučování a míru osvojení plánovaného učiva zapisujeme prozatím do tabulek sebehodnocení žáka za daný měsíc nebo za období na 1. stupni. Žáci 5. tříd a žáci na 2. stupni používají k hodnocení své práce ve

---

vyučování a míru osvojení plánovaného učiva i sebehodnocení žáka v daném předmětu. Sebehodnocení jsou součástí portfolia.

Používá se metoda portfolia, kdy žák průběžně shromažďuje ukázky toho, co má zvládnuto, doklady o rozdílu na začátku a po dokončení učení většího celku. Kromě sebehodnocení se do portfolia ukládají také krátké popisy významnějších příhod, které dokumentují úroveň sociálních dovedností dítěte. Žáci jsou bráni jako spoluvůrci svého portfolia. Spolurozhodují, které ukázky budou do něj zařazeny.

Portfolia jsou nepostradatelnou součástí rozhovorů s rodiči o vzdělávání jejich dětí.

Součástí kooperativního vyučování je tzv. reflexe procesu, kdy vyučující zařazuje čas na reflexi do plánu hodiny a žáci sami hovoří o tom, jaké dovednosti potřebovali ke zvládnutí úkolu, co příště musí udělat jinak, jak a proč. Také se učí shodnout se ve skupině v názoru na kvalitu výsledku či efektivitu postupu.

Učitelé se snaží získávat také zpětnou vazbu od žáků. Žákům je dán prostor k vyjádření k průběhu výuky v komunitním kruhu nebo formou ankety.

Při kooperativním způsobu výuky se žáci učí hodnotit individuální výsledek práce a také jeho přínos pro druhé.

Žáci mají možnost navrhnout učiteli způsob, jakým prokážou zvládnutí dané látky.

Žákům se odměňujeme pozitivním hodnocením, používáme rozličných metod a forem práce s dětmi. Chyby v žádném případě neopomíjíme. Vlídňě, ale důsledně na chyby upozorňujeme.

Učíme se sami za pochodu společně s dětmi. My jsme však krok vpředu. Máme jasno v tom, že novými metodami a formami práce můžeme u dětí docílit kýžených výstupů, protože naší snahou je, aby žáci zvládali učivo dobře. Netíží je stres školního prostředí a hrozba špatné známky.

Dostali jsme možnost vytvořit si vlastní vzdělávací program. Před tak náročný úkol jsme byli postaveni vůbec poprvé. Jakými konkrétními cestami ho všichni splníme, záleží už nyní jen a jen na nás. Záleží na naší aktivitě, vytrvalosti, spolupráci s ostatními kolegy a nepostradatelné vzájemné komunikaci s nimi. Protože jen tím, že budeme vzájemně komunikovat o úspěších dosažených ve vzdělávání nám svěřených dětí, jejich hodnocení, ale i úskalích a neúspěších, nás může posunout vřed. Pro další náročnou práci se můžeme na základě plodných diskusí mezi kolegy

---

určitým problémům vyhnout, pokusit se je vyřešit, abychom se vyvarovali případnému negativnímu vlivu na žáka.

Veřejnost začíná pozitivně hodnotit nové metody a formy práce ve školství a také velké nasazení českých učitelů.

Chceme se přiblížit finským úspěchům. Jestli naše zvolená cesta bude správná, ukáže jen čas. Učitelé 2. Základní školy Cheb pevně věří, že bude.

Jsme na startu dlouhé trati a chceme úspěšně zdolat všechny překážky. Teď už víme, že to nebude jednoduchý závod. Já osobně však věřím, že naše vložené investice, čas a nadšení nám přinesou uznání šťastných dětí, jejich spokojených rodičů, ostatní veřejnosti, ale i neutuchající elán kolegů a kolegyň účastnících se stejného závodu.

Seznam tabulek

Tabulka 1	Hodnocení zobrazováním	24
Tabulka 2	Sebehodnocení žáka 1	26
Tabulka 3	Sebehodnocení žáka 2	27
Tabulka 4	Koho se sebehodnocení týká?	28
Tabulka 5	Co je smyslem sebehodnocení?	29
Tabulka 6	Jaký je cíl metody sebehodnocení?	29
Tabulka 7	Sebehodnocení žáka	29
Tabulka 8	Obsah sebehodnocení za měsíc nebo jednotlivé období	30
Tabulka 9	Sebehodnocení žáka v předmětu.....	31
Tabulka 10	Odměny a kázeňská opatření 2. Základní školy Cheb	51
Tabulka 11	Tabulka % hodnocení pro žáky 2. Základní školy Cheb	60
Tabulka 12	Ukazatele jednotlivých stupňů při použití slovního hodnocení	61
Tabulka 13	Hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	62
Tabulka 14	Hodnocení absolventské práce	65
Tabulka 15	Sebehodnocení skupinové práce	74

Seznam použité literatury

- BELZ, H. – SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001.
- BLOOM, B; HASTINGS J, T; MADHAUS G. F. *Handbook on Formative and Summative Evaluation on Student Learning*. New York: McGraw Hill, 1971.
- CANGELOSI, J. S. *Strategie řízení třídy*. Praha: Portál, 1994.
- DITTRICH, P. *Pedagogicko psychologická diagnostika*. Praha: Portál, 1992.
- DVOŘÁKOVÁ, M. *Pedagogicko psychologická diagnostika I*. PF JU: České Budějovice, 1995.
- DVOŘÁKOVÁ, M.: *Pedagogicko psychologická diagnostika II*. PF JU: České Budějovice, 2000.
- HEJNÝ, KUŘINA. *Dítě, škola a matematika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80–7178-581–4
- HRABAL, V. *Pedagogicko psychologická diagnostika žáka*. Praha, 1989.
- HRABAL, V.. (st. a ml.) : *Diagnostika*. Pedagogicko-psychologická diagnostika žáka s úvodem do diagnostické aplikace statistiky. Praha: Karolinum, 2002.
- CHRÁSKA, M. a kol. *Výzkumné metody v pedagogice*. Olomouc: UP, 1999.
- JAROŠOVÁ, Z. *Známkování nebo slovní hodnocení*. Moderní vyučování, č. 9, 2004.
- JAROŠOVÁ, Z. *Známka nebo slovní hodnocení?* Učitelství noviny, roč. 107, č. 26, 2004.
- KALHOUS, Z.; OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002.
- Kolektiv autorů. *Slovní hodnocení*. Kroměříž: Iuventa, 1994.
- Kolektiv autorů. *Hodnocení žáků*. Praha: VÚP, 2005.
- KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení a vyučování*. Praha: Karolinum, 2007.
- KOTEN, T. *Škola? V pohodě!* Most: Hněvín, 2006.
- KOVALIKOVÁ, S. *Integrovaná tematická výuka*. Kroměříž: Spirála, 1995.
- KOVAŘOVIC, J. *Evaluační práce školy*. In WALTEROVÁ, E. a kol. *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti*. Brno: Paido, 2004.
- KYRIACOU, CH. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha: Portál, 2004.
- LAŠEK, J. *Sociálně psychologické klima školní třídy a školy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001.
- MAŇÁK, ŠVEC. *Výukové metody*. Paido, 2003.
- MAREŠ, J. *Učební a studijní styl žáka*. Praha: Portál, 1998.
- NOVÁČKOVÁ, J. *Přednosti a rizika různých forem hodnocení žáka*. Učitelství listy, roč. 12, č. 8., 2005.
- NOVÁČKOVÁ, J. *Mýty ve vzdělávání*. Kroměříž: Spirála, 2001.
- PETTY, G. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 2006. ISBN: 80–7178-681–0

-
- SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*. Praha: Portál, 1999.
- STARÁ, J. a kol. (ed.) *Slovní hodnocení na 1. stupni ZŠ*. Praha: Raabe, 2006.
- STARÝ, K. *Formativní hodnocení vzhledem k aktuálním otázkám kurikulární reformy*. In *Pedagogický výzkum: Reflexe společenských potřeb a očekávání. Sborník příspěvků z XIII. konference ČAPV*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005a, s. 279–282.
- STARÝ, K. *Formativní hodnocení. Zpráva o mezinárodním semináři OECD*. *Pedagogika*, 2005b, roč. 55, č. 4, s. 394–396.
- STARÝ, K. *Formativní hodnocení ve školní výuce*. In GREGER, D.; JEŽKOVÁ, V. *Školní vzdělávání: zahraniční trendy a inspirace*. Praha: Karolinum, 2006.
- ŠVAJCAR, R. *Obce a platy učitelů*. *Učitelské noviny*, roč. 107, č. 18, 2004.
- VESTER, F. *Myslet, učit se... a zapomínat*. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 1994.
- ROSECKÁ, Z. *Malá didaktika činnostního učení*. Brno, 1998.

Použitá a související literatura a zdroje informací:

- STUHLÍKOVÁ a kol.: Zvládání emočních problémů školáků, kap. Dějové improvizace. ISBN: 8071785342, převzato z ukázky na <http://ucitelske-listy.ceskaskola.cz/>
- LOKŠOVÁ, LOKŠA: Tvořivé vyučování. Praha, Grada 2003, str. 25. ISBN 80247-03742
- Učitelské listy – <http://ucitelske-listy.ceskaskola.cz/>
- Maastricht Problem Based Learning site - <http://www.unimaas.nl/pbl/>

Seznam příloh

- Příloha A1 Sebehodnocení žáka
- Příloha A2 Sebehodnocení žáka za měsíc.....
- Příloha A3 Kluby tvořivých Americká
Internetový klub
Sebehodnocení žáka
- Příloha A4 Kluby tvořivých Americká
Internetový klub
Sebehodnocení žáka od...do...
- Příloha A5 Kluby tvořivých Americká
Nabídka činností v jednotlivých klubech
- Příloha A6 Kluby tvořivých Americká
Náplň jednotlivých klubů
- Příloha B1 Záznam o průběhu stáže na Městském úřadě Cheb
- Příloha B2 Záznam o průběhu šestnáctihodinové stáže ve škole
- Příloha B3 Záznam o průběhu dvacetipětihodinové stáže u kolegy